

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΠΜΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

*Παράγοντες Διαμόρφωσης της Αμερικανικής Εθνικής Στρατηγικής Ασφάλειας επί
Προεδρίας George W. Bush*

ΡΕΜΠΕΛΟΣ Α. ΧΡΗΣΤΟΣ

ΑΘΗΝΑ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΠΜΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

*Παράγοντες Διαμόρφωσης της Αμερικανικής Εθνικής Στρατηγικής Ασφάλειας επί
Προεδρίας George W. Bush*

ΡΕΜΠΕΛΟΣ Α. ΧΡΗΣΤΟΣ

Επιβλέπων Καθηγητής: Τσάκωνας Ι. Παναγιώτης

ΑΘΗΝΑ

Copyright © 2017 Ρέμπελος Α. Χρήστος

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Σπουδές» του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Απαγορεύεται η δημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή αυτής υπό την προϋπόθεση προηγούμενης έγγραφης συναίνεσης του συγγραφέα σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 4481/2017 (ΦΕΚ Α 100/20.07.2017) περί προστασίας δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται στην παρούσα διπλωματική εργασία εκφράζουν αποκλειστικά τον συγγραφέα και δεν αποτελούν επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Ρέμπελος Α. Χρήστος

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία αποσκοπεί στην παρουσίαση, εξέταση και ανάλυση των ακρογωνιαίων παραγόντων, οι οποίοι συνέτειναν στη διαμόρφωση και υλοποίηση της Εθνικής Στρατηγικής Ασφάλειας (National Security Strategy - NSS) των Ηνωμένων Πολιτειών κατά την οκταετή Προεδρία του George W. Bush. Οι τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 ανέδειξαν, με κατηγορηματικό τρόπο, την τρωτότητα των σύγχρονων κρατών, ακόμα και των ΗΠΑ, απέναντι στη διεθνή τρομοκρατική απειλή. Οι συνέπειες των γεγονότων αυτών οδήγησαν τις Ηνωμένες Πολιτείες στην ενίσχυση της εθνικής τους ασφάλειας μέσα από μία νέα στρατηγική θεώρηση, έχοντας ως κύριο στόχο την οριστική καταπολέμηση της διεθνούς τρομοκρατίας καθώς και την εμπέδωση των δημοκρατικών αξιών.

Συγκεκριμένα, κατά την περίοδο της Προεδρίας του George W. Bush συντάχθηκαν δύο θεσμικά κείμενα της Εθνικής Στρατηγικής Ασφάλειας των ΗΠΑ, το 2002 και το 2006 αντίστοιχα. Η αμερικανική διοίκηση, στο πρώτο θεσμικό κείμενο, προσδιόριζε και κατέτασσε, μεταξύ άλλων, την τρομοκρατία ως την κύρια απειλή σχετικά με την εθνική ασφάλεια των Ηνωμένων Πολιτειών, αφενός, καθώς και την παγκόσμια ασφάλεια, αφετέρου. Στο θεσμικό κείμενο του 2006 δεν παρατηρείται οποιαδήποτε μεταβολή στον κατάλογο των άμεσων απειλών και προκλήσεων που αριθμούνταν το 2002, παρέχεται όμως μια νέα ταξινόμηση και ιεράρχηση των απειλών αυτών. Με αυτόν τον τρόπο, οι κύριοι παράγοντες που συνέτειναν στη διαμόρφωση και υλοποίηση της στρατηγικής ασφάλειας αυτής συνολικά ήταν το ιδεολογικό υπόβαθρο της διοίκησης Bush, η πορεία της αμερικανικής οικονομίας κατά την περίοδο 2000-2009 καθώς και το διεθνές περιβάλλον ασφάλειας εκείνης της εποχής.

Η Εθνική Στρατηγική Ασφάλειας της διοίκησης του George W. Bush, έχοντας ως στόχο τον επαναπροσδιορισμό των αμερικανικών επιδιώξεων, αντικαθιστούσε την προγενέστερη προσέγγιση που επικεντρώνονταν αμιγώς στο κράτος ενώ, παράλληλα, αποτέλεσε το προϊόν της μεταβολής του υπάρχοντος περιβάλλοντος ασφάλειας καθώς απαιτούνταν, πλέον, μια νέα στρατηγική θεώρηση για την καταπολέμηση των άμεσων απειλών και προκλήσεων.

ABSTRACT

This master thesis aims at presenting, examining and analyzing the cornerstones that contributed to the formation and implementation of the United States National Security Strategy (NSS) during the eight-year presidency of George W. Bush. The terrorist attacks of 11 September 2001 highlighted, in an explicit way, the vulnerability of modern states, even the United States, to the international terrorist threat. The consequences of these events led the United States to strengthen their national security through a new strategic vision, with the ultimate goal of definitively combating international terrorism and consolidating democratic values.

In particular, during the George W. Bush's presidency, two institutional documents of the US National Security Strategy were drafted, in 2002 and 2006 respectively. The US administration, in its first institutional document, defined and ranked terrorism as the main threat to the United States' national security on the one hand and global security on the other. The 2006 institutional document does not present any change in the list of immediate threats and challenges as of 2002, but a new classification and hierarchy of these threats is provided. In this way, the main factors that contributed to the formation and implementation of this security strategy as a whole were the Bush administration's ideological background, the course of the US economy over the period of 2000-2009 and the international security environment of that time.

The National Security Strategy of the George W. Bush's administration, aiming to redefine the American aspirations, replaced the earlier approach that was purely focused on the state, while, at the same time, it was the product of the change of the existing security environment, as it was required a new strategic vision to tackle immediate threats and challenges.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	i
ABSTRACT.....	iii
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.....	v
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΘΕΣΜΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΩΝ ΗΠΑ

Εισαγωγή	9
The National Security Strategy of the United States of America - 2002.....	10
The National Security Strategy of the United States of America - 2006.....	14
Συγκριτική Ανάλυση των Θεσμικών Κειμένων	18

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΩΝ ΗΠΑ

Εισαγωγή	21
Ιδεολογικό Υπόβαθρο της Διοίκησης George W. Bush	22
Αμερικανική Οικονομία την Περίοδο 2000-2009	25
Διεθνές Περιβάλλον Ασφάλειας στη Δεκαετία του 2000.....	29

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ**ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ
ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΩΝ ΗΠΑ**

Εισαγωγή	33
Διπλωματικές και Επιχειρησιακές Μέθοδοι Υλοποίησης	34
Συνολική Αξιολόγηση	37
Συνοπτική Αποτίμηση.....	39
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	41
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	43

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 ανέδειξαν με κατηγορηματικό τρόπο την τρωτότητα των κρατών, ακόμα και των Ηνωμένων Πολιτειών, απέναντι στη διεθνή τρομοκρατική απειλή. Οι συνέπειες των γεγονότων αυτών οδήγησαν τις ΗΠΑ στην άμεση ενίσχυση της εθνικής τους ασφάλειας με στόχο την αποτροπή παρόμοιων γεγονότων και την καταπολέμηση της διεθνούς τρομοκρατίας. Ο Πρόεδρος George W. Bush, είχε τονίσει, το 2003, πως η προστασία του αμερικανικού έθνους από την απειλή της τρομοκρατίας αποτελούσε πρώτη προτεραιότητα και πως η προσπάθεια αυτή θα έπρεπε να είναι συλλογική σε όλα τα επίπεδα.

Η τρομοκρατική απειλή καθώς και μία σειρά άλλων παραγόντων όπως το ιδεολογικό υπόβαθρο της αμερικανικής διοίκησης και η πορεία της οικονομίας, διαμόρφωσαν την στρατηγική ασφάλειας την περίοδο της Προεδρίας του George W. Bush, μία περίοδο στην οποία εστιάζει η παρούσα διπλωματική εργασία. Η έρευνα στρέφεται γύρω από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση του ζητήματος με επίκεντρο τα θεσμικά κείμενα της Εθνικής Στρατηγικής Ασφάλειας των Ηνωμένων Πολιτειών του 2002 και του 2006, εξετάζοντας, παράλληλα, τους παράγοντες που οδήγησαν στη διαμόρφωσή της και επιχειρώντας μία συνολική αξιολόγηση. Το υλικό της έρευνας αποτελείται από ερευνητικά βιβλία και άρθρα τα οποία ασχολούνται με το υπό εξέταση θέμα και, ειδικότερα, δημοσιεύματα που αναλύουν τα θεσμικά κείμενα αυτά καθώς και τα γεγονότα κατά τη διάρκεια της Προεδρίας Bush που σχετίζονταν με την Εθνική Στρατηγική Ασφάλειας και την υλοποίησή της.

Κατά την εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας δεν παρουσιάστηκαν συγκεκριμένες δυσκολίες πέραν της αναζήτησης του υλικού που δεν αποτέλεσε εύκολη διαδικασία, καθώς έπρεπε να εντοπιστούν έγκριτες και αντικειμενικές πηγές, οι οποίες να παρουσιάζουν όλες τις διαστάσεις και τις απόψεις γύρω από το υπό εξέταση θέμα. Τέλος, η μελέτη είναι διαρθρωμένη σε τρία κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο αναλύονται τα θεσμικά κείμενα της Εθνικής Στρατηγικής Ασφάλειας των Ηνωμένων Πολιτειών, στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζονται οι παράγοντες που διαμόρφωσαν τη στρατηγική αυτή ενώ στο τρίτο κεφάλαιο αναλύεται η υλοποίηση της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΘΕΣΜΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΩΝ ΗΠΑ

Τα θεσμικά κείμενα της Εθνικής Στρατηγικής Ασφάλειας των Ηνωμένων Πολιτειών (National Security Strategy - NSS) αποτελούν κρατικά έγγραφα στρατηγικού χαρακτήρα τα οποία, όπως ορίζει το σχετικό νομικό πλαίσιο, συντάσσονται από τον Πρόεδρο καθώς και το γενικότερο εκτελεστικό τμήμα της διοίκησης των ΗΠΑ για το Κογκρέσο κατά τη διάρκεια της τετραετούς Προεδρικής θητείας. Στα θεσμικά κείμενα αυτά περιγράφονται οι σημαντικότερες κατευθύνσεις της αμερικανικής στρατηγικής σχετικά με τα ζητήματα εθνικής ασφάλειας, ενώ ακόμα πραγματοποιείται η καταγραφή και η ιεράρχηση των πιθανών απειλών και προκλήσεων και παρουσιάζεται ο σχεδιασμός, διπλωματικός και επιχειρησιακός, αναφορικά με την αποτελεσματική και ταχεία αντιμετώπιση τους. Ως εκ τούτου, τα θεσμικά κείμενα αυτά αναφέρονται σε ένα γενικότερο διακηρυκτικό πλαίσιο στρατηγικής, ενώ ταυτόχρονα, το συμπληρωματικό θεσμικό κείμενο της Εθνικής Στρατηγικής Ασφάλειας, η Εθνική Στρατιωτική Στρατηγική (National Military Strategy - NMS), αποτελεί μία εξειδικευμένη έκθεση επιχειρησιακού χαρακτήρα, στην οποία παρουσιάζονται οι αμερικανικές στρατιωτικές δυνατότητες, αφενός, και γίνεται μία εκτενής αναφορά στους στρατηγικούς στόχους των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων συνολικά, αφετέρου.

Ειδικότερα, κατά την περίοδο της Προεδρίας του George W. Bush συντάχθηκαν δύο θεσμικά κείμενα της Εθνικής Στρατηγικής Ασφάλειας των Ηνωμένων Πολιτειών, το 2002 και το 2006, αντίστοιχα. Στο παρόν κεφάλαιο θα εξεταστούν τα δύο αυτά κείμενα, επιχειρώντας, παράλληλα, μία συγκριτική ανάλυση ανάμεσά τους, με κύριο στόχο την κατάδειξη των ομοιοτήτων και των διαφορών τους καθώς επίσης και των μεταβολών που σημειώθηκαν από τις πολιτικές εξελίξεις της περιόδου.

The National Security Strategy of the United States of America - 2002

Το θεσμικό κείμενο της Εθνικής Στρατηγικής Ασφάλειας των Ηνωμένων Πολιτειών (National Security Strategy - NSS), δημοσιεύθηκε το Σεπτέμβριο του 2002, ένα χρόνο μετά την τρομοκρατική επίθεση στο Παγκόσμιο Κέντρο Εμπορίου, αποτελώντας την επίσημη θεσμική κωδικοποίηση και αποτύπωση του σχεδιασμού της αμερικανικής πολιτικής αναφορικά με τα καίρια ζητήματα εθνικής ασφάλειας. Στο κείμενο αυτό αποσαφηνίζονταν τα σημεία εκείνα στα οποία οι ΗΠΑ σκόπευαν να εστιάσουν, με την καταπολέμηση της διεθνούς τρομοκρατίας να αποτελεί τον πρώτο και σημαντικότερο στόχο ενώ, παράλληλα, καθορίζονταν οι άξονες και οι παράγοντες που θα συντελούσαν στην εφαρμογή και υλοποίηση της αμερικανικής στρατηγικής ασφάλειας που προωθούσε η διοίκηση του George W. Bush.

Από την αρχή, ήδη, του κειμένου καθίσταται σαφές το γεγονός πως οι ΗΠΑ είχαν επίγνωση της θέσης που κατείχαν σε διεθνές επίπεδο υποστηρίζοντας, ταυτόχρονα, πως ασκούσαν μία άνευ προηγουμένου δύναμη και επιρροή στον κόσμο. Ακόμα, γινόταν ιδιαίτερη μνεία στο γεγονός πως οι ΗΠΑ διακατέχονταν από την πίστη στην αρχή της ελευθερίας και την αξία μιας ελεύθερης κοινωνίας καθώς και πως η θέση αυτή στο διεθνές σύστημα ισχύος συνοδευόταν από σημαντικές ευθύνες και υποχρεώσεις, όπως επίσης και ευκαιρίες. Με αυτόν τον τρόπο, η μεγάλη ισχύς αυτού του έθνους θα έπρεπε να χρησιμοποιηθεί με ορθό τρόπο και έχοντας πάντα ως κύριο στόχο την προώθηση μιας ισορροπίας δυνάμεων, η οποία θα ευνοούσε την εμπέδωση της αρχής της ελευθερίας σε διεθνές επίπεδο (White House, 2002).

Επιπρόσθετα, περιγράφονταν με ιδιαίτερη επίσης σαφήνεια τα βασικά χαρακτηριστικά της Εθνικής Στρατηγικής Ασφάλειας των ΗΠΑ, η οποία αποτελούσε, αναμφίβολα, ένα θεσμικό προϊόν του αμερικανικού διεθνισμού, αντικατοπτρίζοντας τις αμερικανικές αξίες καθώς και τα αμερικανικά εθνικά συμφέροντα. Ειδικότερα, τα χαρακτηριστικά αυτής της στρατηγικής για την πορεία προς την πρόοδο και την ευημερία αφορούσαν την πολιτική και οικονομική ελευθερία, τις ειρηνικές σχέσεις με άλλα κράτη όπως επίσης και το σεβασμό της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας. Με δεδομένο το γεγονός αυτό, οι ΗΠΑ, κινούμενες προς αυτήν την κατεύθυνση, έθεταν συγκεκριμένους στόχους για

ένα ευρύ φάσμα πεδίων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν η ενίσχυση των συμμαχιών απέναντι στη διεθνή τρομοκρατία, η συνεργασία με άλλα κράτη για την αποτροπή περιφερειακών συγκρούσεων όπως και η καταπολέμηση των εχθρών που απειλούσαν τις ΗΠΑ, τα συμμαχικά και τα φίλα προσκείμενα κράτη, με όπλα μαζικής καταστροφής. Εκτός αυτών, ψηλά στην ατζέντα περιλαμβάνονταν, ακόμη, στόχοι όπως η ανάδυση μιας νέας εποχής παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης μέσω των ελεύθερων αγορών και του ελεύθερου εμπορίου, η διεύρυνση ενός κύκλου ανάπτυξης με το άνοιγμα των κοινωνιών και την οικοδόμηση δημοκρατικών υποδομών, η ανάπτυξη μίας συνεργατικής δράσης με άλλα σημαντικά κέντρα παγκόσμιας επιρροής και τέλος, ο μετασχηματισμός του θεσμικού πλαισίου της εθνικής ασφάλειας των ΗΠΑ, ώστε οι Ηνωμένες Πολιτείες να ανταποκριθούν με επιτυχία στις προκλήσεις και τις ευκαιρίες του 21ου αιώνα (White House, 2002).

Μέσα από το πρώτο θεσμικό κείμενο καθίσταται σαφές το γεγονός πως οι Ηνωμένες Πολιτείες σκόπευαν να πολεμήσουν εναντίον οποιασδήποτε τρομοκρατικής απειλής παγκόσμιας εμβέλειας. Ο εχθρός δεν ήταν ένα πολιτικό καθεστώς, πρόσωπο, θρησκεία ή ιδεολογία. Αντίθετα, ήταν συνολικά το δίκτυο της διεθνούς τρομοκρατίας και σε αυτό οι ΗΠΑ διατηρούσαν σταθερές και αμετάβλητες θέσεις. Δήλωναν ρητά και κατηγορηματικά πως δε θα έκαναν παραχωρήσεις σε τρομοκρατικές αιτήσεις και δε θα ασχολούνταν με αυτές, ενώ, παράλληλα, δε θα έκαναν καμία διάκριση μεταξύ των τρομοκρατών και εκείνων που εν γνώσει τους φιλοξενούσαν ή παρείχαν βοήθεια σε αυτούς. Ως εκ τούτου, η διοίκηση Bush είχε κατανοήσει το γεγονός πως ο αγώνας ενάντια στην παγκόσμια τρομοκρατία ήταν διαφορετικός από οποιονδήποτε άλλον πόλεμο στην ιστορία του αμερικανικού έθνους, ενώ ταυτόχρονα, θα διεξάγονταν σε πολλά και διαφορετικά μέτωπα ενάντια σε έναν ιδιαίτερα αόριστο εχθρό καθώς και για μια ιδιαίτερα εκτεταμένη χρονική περίοδο (White House, 2002).

Τώρα, το θεσμικό κείμενο αυτό δημοσιεύθηκε μετά από την απελευθέρωση του Αφγανιστάν και την ίδια περίοδο που οι αμερικανικές στρατιωτικές δυνάμεις συνέχιζαν να καταδιώκουν τους Ταλιμπάν και την Al-Qaeda. Εντούτοις, αυτό δεν σήμαινε για τις ΗΠΑ το τέλος της διεθνούς τρομοκρατίας αφού χιλιάδες εκπαιδευμένοι τρομοκράτες παρέμεναν ελεύθεροι με πυρήνες στη Βόρεια και Λατινική Αμερική, την Ευρώπη, την Αφρική, τη Μέση Ανατολή και την Ασία. Δεδομένης αυτής της κατάστασης, πρώτη προτεραιότητα των ΗΠΑ ήταν να διαταράξουν και να καταστρέψουν τις τρομοκρατικές οργανώσεις παγκόσμιας εμβέλειας ώστε να επιτεθούν στην ηγεσία τους

και τους πόρους τους, θεωρώντας ότι αυτό θα είχε ανασταλτικό αποτέλεσμα στην ικανότητα των τρομοκρατών να σχεδιάζουν και να λειτουργούν (White House, 2002).

Ένα βασικό σημείο στο οποίο εστίαζε το κείμενο ήταν, επίσης, η σύναψη συμμαχιών. Στόχος των ΗΠΑ ήταν να συνεχίσουν να ενθαρρύνουν τους περιφερειακούς τους εταίρους προκειμένου να αναλάβουν συντονισμένη δράση, η οποία θα απομόνωνε τους τρομοκράτες. Ειδικότερα, μόλις η περιφερειακή εκστρατεία εντόπιζε την απειλή για ένα συγκεκριμένο κράτος, οι ΗΠΑ στόχευαν να διασφαλίσουν ότι το κράτος διέθετε τα πολιτικά, οικονομικά και στρατιωτικά μέσα που απαιτούνταν ώστε να ολοκληρωθεί το έργο του. Οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν επίσης ως στόχο να συνεχίσουν να συνεργάζονται με τους συμμάχους τους με σκοπό την διατάραξη της χρηματοδότησης της διεθνούς τρομοκρατίας. Με αυτό τον τρόπο θα μπορούσαν να προσδιορίσουν και να εμποδίσουν τις πηγές χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, να παγώσουν τα περιουσιακά στοιχεία των τρομοκρατών όπως και εκείνων που τους υποστήριζαν, να αρνηθούν την πρόσβαση αυτών στο διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα, να προστατεύσουν τις νόμιμες φιλανθρωπικές οργανώσεις από την κατάχρηση των τρομοκρατών και να εμποδίσουν την μετακίνηση των περιουσιακών στοιχείων τους με εναλλακτικά χρηματοπιστωτικά δίκτυα (White House, 2002).

Επιπρόσθετα, στόχο των ΗΠΑ αποτελούσε και η καταστροφή των τρομοκρατικών οργανώσεων με άμεση και συνεχή δράση χρησιμοποιώντας όλα τα διαθέσιμα μέσα της εθνικής και διεθνούς εξουσίας. Η άμεση εστίασή τους ήταν εκείνες οι τρομοκρατικές οργανώσεις παγκόσμιας εμβέλειας και κάθε τρομοκράτης ή κρατικός χορηγός τρομοκρατίας που επιχειρούσε να αποκτήσει ή να χρησιμοποιήσει όπλα μαζικής καταστροφής. Επίσης, στο κείμενο τονιζόταν πως ενώ οι Ηνωμένες Πολιτείες θα αγωνίζονταν συνεχώς για τη συγκέντρωση της υποστήριξης της διεθνούς κοινότητας, δεν θα δίσταζαν να δράσουν με ίδια μέσα, εάν χρειαζόταν και πως θα διεξήγαγαν έναν πόλεμο ιδεών για να κερδίσουν τη μάχη κατά της διεθνούς τρομοκρατίας (White House, 2002).

Ακόμα, εξέχοντα ρόλο αναφορικά με την πολιτική ασφάλειας των ΗΠΑ διαδραμάτιζε και η οικονομία. Στο θεσμικό κείμενο αυτό υπογραμμιζόταν το γεγονός πως μία ισχυρή παγκόσμια οικονομία θα είχε ως συνέπεια την ενίσχυση της αμερικανικής εθνικής ασφάλειας, προωθώντας, παράλληλα, την ευημερία και την ελευθερία και στον υπόλοιπο κόσμο. Με αυτόν τον τρόπο, η οικονομική ανάπτυξη, η οποία υποστηριζόταν

από το ελεύθερο εμπόριο και τις ελεύθερες αγορές, δημιουργούσε νέες θέσεις εργασίας και υψηλότερα εισοδήματα, επιτρέποντας στους ανθρώπους να απομακρυνθούν οριστικά από το φάσμα της φτώχειας, ανεδείκνυε την οικονομική και νομική μεταρρύθμιση και την καταπολέμηση της διαφθοράς ενώ ενίσχυε την ελευθερία. Το γεγονός αυτό οδηγούσε τις ΗΠΑ να έχουν ως στόχο την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης μέσα από την οικονομική ελευθερία και σε διεθνές επίπεδο. (White House, 2002).

Αναμφίβολα, όλα τα κράτη και οι κυβερνήσεις είχαν την ευθύνη για τη δημιουργία των δικών τους οικονομικών πολιτικών και την ανταπόκριση στις δικές τους οικονομικές προκλήσεις, όμως οι ΗΠΑ με τη σειρά τους, σκόπευαν να χρησιμοποιήσουν την οικονομική δέσμευσή τους απέναντι σε άλλες χώρες ώστε να υπογραμμίσουν τα οφέλη των πολιτικών που δημιουργούν υψηλότερη παραγωγικότητα και διατηρούμενη οικονομική ανάπτυξη. Τέτοιου είδους πολιτικές θεωρούσαν ότι είναι οι προωθητικές, νομικές και ρυθμιστικές για την ενθάρρυνση των επιχειρηματικών επενδύσεων, της καινοτομίας και της επιχειρηματικής δραστηριότητας, οι φορολογικές που βελτίωναν τα κίνητρα για εργασία και επενδύσεις, οι υγιείς δημοσιονομικές για τη στήριξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας, οι επενδύσεις στην υγεία και την εκπαίδευση που βελτίωναν την ευημερία και τις δεξιότητες του εργατικού δυναμικού και του πληθυσμού στο σύνολό του, η δημιουργία ενός κράτους δικαίου και αντιμετώπισης της διαφθοράς ώστε οι πολίτες να είναι βέβαιοι ότι θα μπορούσαν να απολαύσουν τους καρπούς των οικονομικών τους προσπαθειών, τα ισχυρά χρηματοπιστωτικά συστήματα που επέτρεπαν την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση του κεφαλαίου, και το ελεύθερο εμπόριο που παρείχε νέες οδούς ανάπτυξης και προωθούσε τη διάδοση τεχνολογιών και ιδεών που αυξάναν την παραγωγικότητα και τις νέες ευκαιρίες (White House, 2002).

The National Security Strategy of the United States of America - 2006

Το δεύτερο θεσμικό κείμενο της Εθνικής Στρατηγικής Ασφάλειας των Ηνωμένων Πολιτειών (National Security Strategy - NSS) υπό την Προεδρία του George W. Bush δημοσιεύτηκε τον Μάρτιο του 2006. Ο βασικός στρατηγικός άξονας, αυτή τη φορά, ο οποίος διατυπώνονταν από τις πρώτες παραγράφους του κειμένου ήταν ο στόχος των Ηνωμένων Πολιτειών να υποστηρίξουν πολιτικά, οικονομικά και διπλωματικά τα δημοκρατικά κινήματα και τους θεσμούς σε κάθε έθνος και πολιτισμό, με απώτερο σκοπό την εξάλειψη των αυταρχικών καθεστώτων σε παγκόσμια, πλέον, κλίμακα. Υπογραμμιζόταν επίσης το γεγονός πως στόχος της κρατικής πολιτικής των ΗΠΑ ήταν η συμβολή τους στη δημιουργία ενός κόσμου δημοκρατικών κρατών τα οποία θα ανταποκρίνονταν στις ανάγκες των πολιτών τους και θα συμπεριφέρονταν με υπευθυνότητα απέναντι στο διεθνές σύστημα. Αυτή ακριβώς θεωρούνταν ως η βέλτιστη πρακτική προκειμένου να είναι σε θέση το αμερικανικό έθνος να αισθάνεται και να είναι ασφαλή (White House, 2006).

Ειδικότερα, το κείμενο εστίαζε επίσης σε κάποιους ακόμα βασικούς στόχους τους οποίους οι Ηνωμένες Πολιτείες επιθυμούσαν να επιτύχουν στο μέλλον. Συγκεκριμένα, ανάμεσα στους στόχους αυτούς που θεωρούνταν ιδιαίτερα σημαντικοί ήταν η εδραίωση και η προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, η ενίσχυση των συμμαχιών για την πάταξη του διεθνούς δικτύου τρομοκρατίας και την πρόληψη των τρομοκρατικών επιθέσεων, η συνεργασία σχετικά με την αποτροπή των περιφερειακών συγκρούσεων καθώς επίσης και η αποτροπή της απειλής ανάπτυξης και χρήσης των όπλων μαζικής καταστροφής. Επιπρόσθετα, μέσα στο θεσμικό κείμενο αυτό γινόταν ειδική μνεία για ζητήματα όπως η προώθηση μίας νέας εποχής παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης μέσω των ελεύθερων αγορών και του ελεύθερου εμπορίου, η επέκταση του κύκλου της ανάπτυξης με την απελευθέρωση των κοινωνιών και την οικοδόμηση δημοκρατικών υποδομών, η ανάπτυξη συνεργατικής δράσης με άλλα κύρια κέντρα παγκόσμιας επιρροής καθώς και ο μετασχηματισμός των θεσμών εθνικής ασφάλειας των Ηνωμένων Πολιτειών σχετικά με την αντιμετώπιση των προκλήσεων και των ευκαιριών του 21ου αιώνα αλλά και της παγκοσμιοποίησης (White House, 2006).

Με αυτόν τον τρόπο, κάθε στόχος αναλύονταν διεξοδικά στο κείμενο μέσω μίας συγκεκριμένης προσέγγισης. Για παράδειγμα, στην ενίσχυση των συμμαχιών για την πάταξη του διεθνούς δικτύου τρομοκρατίας και την πρόληψη των τρομοκρατικών επιθέσεων, αρχικώς παρατίθονταν μία περίληψη του αντίστοιχου στόχου που είχε τεθεί στο κείμενο του 2002. Στη συνέχεια περιγράφονταν οι πολιτικές συνθήκες που επικρατούσαν εκείνη την εποχή καθώς και οι επιτυχίες που υπήρξαν όπως επίσης και οι προκλήσεις που αναδύθηκαν, ενώ στη συνέχεια γίνονταν αναφορά στους νέους στόχους και τις πολιτικές που διατυπώνονταν (White House, 2006).

Πιο συγκεκριμένα, στην περίπτωση της διεθνούς τρομοκρατίας αναφερόταν, για παράδειγμα, το γεγονός πως από το 2002 μέχρι και το 2006, όταν εκπονήθηκε το υπό εξέταση θεσμικό κείμενο, οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν καταφέρει να ενισχύσουν την εθνική τους ασφάλεια σε ιδιαίτερα ικανοποιητικό βαθμό. Παρόλα αυτά όμως, αυτό δεν τις καθιστούσε ένα απόλυτα ασφαλές κράτος διότι ο πόλεμος κατά της τρομοκρατίας έπρεπε να συνεχιστεί. Οι επιτυχίες που υπογραμμίζονταν από την πολιτική των ΗΠΑ ήταν οι εξής ακόλουθες:

- Η Al-Qaeda είχε χάσει το ασφαλές καταφύγιό της στο Αφγανιστάν.
- Ένας πολυεθνικός συνασπισμός που συγκροτήθηκε κινήθηκε εναντίον των τρομοκρατών στο Ιράκ.
- Το δίκτυο της Al-Qaeda υποβαθμίστηκε σημαντικά. Τα περισσότερα από τα στελέχη της τα οποία ήταν υπεύθυνα για τις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου, συμπεριλαμβανομένου και του Khalid Shaykh Muhammad, είτε συνελήφθησαν, είτε σκοτώθηκαν.
- Υπήρξε μια ευρεία και αυξανόμενη παγκόσμια συναίνεση πως η σκόπιμη δολοφονία αμάχων ποτέ δεν αιτιολογείται από οποιοδήποτε λόγο ή αιτία.
- Πολλά έθνη συσπειρώθηκαν για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, αναπτύσσοντας μία πρωτοφανή συνεργασία σε τομείς όπως το δίκαιο, η διαχείριση πληροφοριών και η διπλωματική και επιχειρησιακή δραστηριότητα.
- Πολλές χώρες που ήταν μέρος του προβλήματος πριν από την 11η Σεπτεμβρίου αγωνίζονταν πλέον να αποτελέσουν μέρος της λύσης και αυτή η αλλαγή επιτεύχθηκε δίχως τη συμβολή φιλικών καθεστώτων σε βασικές περιοχές.

- Η αμερικανική διοίκηση συνεργάστηκε με το Κογκρέσο αναφορικά με την υιοθέτηση και την εφαρμογή βασικών μεταρρυθμίσεων όπως ο νόμος Patriot που προήγαγε την ασφάλεια των Αμερικανών, προστατεύοντας παράλληλα τις θεμελιώδεις ελευθερίες τους (White House, 2006).

Οι επιτυχίες όμως αυτές όπως διατυπώνονταν στο κείμενο συνέβαλλαν όχι σε μία καθολική νίκη αλλά περισσότερο στον καθορισμό, με μεγαλύτερη ακρίβεια, των απειλών της εθνικής ασφάλειας των ΗΠΑ. Έχοντας ως βάση την προσέγγιση αυτή, το κείμενο διατύπωνε με ιδιαίτερη σαφήνεια και λεπτομέρειες τις προκλήσεις τις οποίες η διοίκηση των Ηνωμένων Πολιτειών έπρεπε να αντιμετωπίσει, οι οποίες είναι οι εξής:

- Η πρόκληση των σύγχρονων τρομοκρατικών δικτύων που ήταν πιο διασκορπισμένα και λιγότερο συγκεντρωτικά. Ήταν επίσης περισσότερο εξαρτημένα από μικρότερους πυρήνες που εμπνέονταν από μια κοινή ιδεολογία και λιγότερο κατευθυνόμενα από μια κεντρική δομή διοίκησης.
- Η αντιμετώπιση της αδυναμίας των Ηνωμένων Πολιτειών και των συμμάχων να εμποδίσουν το σύνολο των τρομοκρατικών επιθέσεων. Οι τρομοκράτες μπορεί να είχαν πληγεί σε πολλά μέρη, όπως στο Αφγανιστάν, την Αίγυπτο, την Ινδονησία, το Ιράκ, το Ισραήλ, την Ιορδανία, το Μαρόκο, το Πακιστάν, τη Ρωσία, τη Σαουδική Αραβία, την Ισπανία και τη Μεγάλη Βρετανία, αλλά αυτό δεν τους είχε σταματήσει από το να αναζητούν όπλα μαζικής καταστροφής προκειμένου να προκαλέσουν ακόμη πιο καταστροφικές επιθέσεις.
- Η αντιμετώπιση της στρέβλωσης του αγώνα στο Ιράκ που συνεχίζονταν από την τρομοκρατική προπαγάνδα.
- Η αντιμετώπιση ορισμένων κρατών όπως η Συρία και το Ιράν, που εξακολουθούσαν να φιλοξενούν τρομοκράτες στο εσωτερικό τους αλλά και να υποστηρίζουν τρομοκρατικές δραστηριότητες στο εξωτερικό.
- Η αντιμετώπιση της στρατολόγησης τρομοκρατών από άλλες χώρες. Τα άτομα αυτά δεν εκπροσωπούσαν στην κυβέρνησή τους και δεν είχαν κανένα νόμιμο τρόπο για να προωθήσουν την αλλαγή στη χώρα τους. Δίχως συμμετοχή στην υπάρχουσα τάξη, ήταν ευάλωτα στη χειραγώγηση από εκείνους που υποστήριζαν ένα διεστραμμένο όραμα βασισμένο στη βία και την καταστροφή.

- Η καταπολέμηση των υποκοουλτούρων συνωμοσίας και παραπληροφόρησης. Οι τρομοκράτες στρατολογούνταν πιο αποτελεσματικά από πληθυσμούς η πληροφόρηση των οποίων αποτελούνταν κυρίως από ψευδείς ειδήσεις που αλλοιώνονταν από θεωρίες συνωμοσίας. Οι παραμορφώσεις που δημιουργούσαν οι τακτικές αυτές οδηγούσαν σε στρέβλωση της πραγματικότητας ενώ, παράλληλα, τα γεγονότα φιλτράρονταν με τέτοιο τρόπο που, τελικά, μεταβάλλονταν σε εργαλεία προπαγάνδας και φανατισμού.
- Τέλος, η καταπολέμηση μιας ιδεολογίας που δικαιολογούσε τη δολοφονία. Η τρομοκρατία τελικώς εξαρτιόταν από την επίκληση σε μια ιδεολογία η οποία δικαιολογούσε ή ακόμα και δόξαζε τη σκόπιμη δολοφονία αμάχων. Η θρησκεία του Ισλάμ είχε στρεβλωθεί από τους τρομοκράτες και χρησιμοποιήθηκε για κακοήθεις σκοπούς, όπως σε άλλες εποχές, διάφορες θρησκείες είχαν κακοποιηθεί κατά τον ίδιο τρόπο (White House, 2006).

Συγκριτική Ανάλυση των Θεσμικών Κειμένων

Αναμφισβήτητα, η εθνική ασφάλεια καθώς και η διατήρησή της συγκαταλέγονται ανάμεσα στις πιο σημαντικές ευθύνες των εθνικών κρατών. Η συνήθης πρακτική των περισσότερων κρατών αναφορικά με τον καθορισμό των προτεραιοτήτων εθνικής ασφάλειας είναι η σύνταξη εγγράφων και εκθέσεων που ορίζουν την έννοια της εθνικής ασφάλειας, καταγράφουν και ιεραρχούν τις πιθανές απειλές και προκλήσεις ενώ, παράλληλα, παρουσιάζουν και αναλύουν τις προτεινόμενες μεθόδους διαφύλαξης της εθνικής ασφάλειας αυτής. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής αναπτύσσουν τη στρατηγική τους σε αυτό το πεδίο προσδιορίζοντας τα εθνικά συμφέροντα και τις εθνικές επιδιώξεις, δίνοντας, με αυτόν τον τρόπο, προτεραιότητα σε συγκεκριμένους στόχους και χρησιμοποιώντας την πολιτική, οικονομική και στρατιωτική ισχύ για την επίτευξή τους. Όντας μια παγκόσμια δύναμη, ο τρόπος με τον οποίο οι Ηνωμένες Πολιτείες καθορίζουν τις προτεραιότητες της εθνικής τους ασφάλειας, είναι σαφές πως επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό και την παγκόσμια πολιτική (Jamshidi and Noori, 2017).

Η διοίκηση του George W. Bush, δημοσιεύοντας το θεσμικό κείμενο της Εθνικής Στρατηγικής Ασφάλειας το 2002, ένα χρόνο μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου, προσδιόριζε και κατέτασσε την τρομοκρατία ως την κύρια απειλή σχετικά με την εθνική ασφάλεια των Ηνωμένων Πολιτειών. Συγκεκριμένα, η απειλή θεωρούνταν πως προέρχονταν από δύο πηγές. Η πρώτη ήταν οι τρομοκρατικές ομάδες, όπως η Al-Qaeda, που υποτίθεται πως δημιουργήθηκαν από τη δυστυχία των καταπιεσμένων ομάδων στα αδύναμα κράτη όμως, τελικά, σχεδίαζαν τρομοκρατικές επιθέσεις μεγάλου εύρους, έχοντας ισχυρά πολιτικά, οικονομικά και θρησκευτικά κίνητρα. Η δεύτερη πηγή, τώρα, ήταν τα κράτη που επιδίωκαν ή είχαν ήδη την ικανότητα να αναπτύξουν όπλα μαζικής καταστροφής, όπως ήταν τα κράτη που ανήκαν στον επονομαζόμενο «άξονα του κακού». Το θεσμικό κείμενο του 2002 απέδιδε με ιδιαίτερη σαφήνεια τη νέα κατάσταση, αναφέροντας πως, προκειμένου να διασφαλιστεί η εθνική ασφάλεια των Ηνωμένων Πολιτειών, το αμερικανικό έθνος θα έπρεπε να εμποδίσει τους τρομοκράτες να έχουν πρόσβαση σε τεχνολογίες που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή όπλων μαζικής καταστροφής (Jamshidi and Noori, 2017).

Από το θεσμικό κείμενο του 2002 τέσσερα ήταν τα βασικά σημεία τα οποία προκάλεσαν αντικρουόμενες απόψεις. Το πρώτο ήταν η προληπτική στρατιωτική δράση που απαιτούνταν εναντίον εχθρικών κρατών και τρομοκρατικών ομάδων που επιδίωκαν την ανάπτυξη και χρήση όπλων μαζικής καταστροφής. Το δεύτερο ήταν η ρητή αναφορά των Ηνωμένων Πολιτειών πως δε θα επέτρεπαν στην παγκόσμια στρατιωτική τους ισχύ να αμφισβητηθεί από οποιαδήποτε άλλη δύναμη. Το τρίτο ήταν η δέσμευση των ΗΠΑ για πολυμερή διεθνή συνεργασία, αλλά, παράλληλα, καθίστατο σαφές, προς όλες τις κατευθύνσεις, το γεγονός πως δεν θα δίσταζαν να δράσουν μόνες τους αν χρειαζόταν για την υπεράσπιση των εθνικών τους συμφερόντων καθώς και της ασφάλειάς τους. Τέλος, το τέταρτο σημείο έντονης αντιπαράθεσης ήταν η διακήρυξη του στόχου της εξάπλωσης της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε όλο τον κόσμο, και ειδικότερα στον μουσουλμανικό κόσμο (Lieber and Lieber, 2002).

Αναμφίβολα, το σημείο εκείνο το οποίο προκάλεσε την μεγαλύτερη ένταση ήταν το δόγμα Bush αναφορικά με την προληπτική στρατιωτική δράση και τον προληπτικό πόλεμο (Jervis, 2003). Με αυτόν τον τρόπο, υπήρξαν πολλές απόψεις οι οποίες ερμήνευσαν το δόγμα αυτό όπως εκφράστηκε μέσα από το θεσμικό κείμενο, δηλαδή ως μία απροσδόκητη μονομέρεια ή ακόμα και ως μία ρητορική διπλωματία η οποία προσπαθούσε απλά να καλύψει την αγριότητα που σκόπευαν να επιδείξουν οι Ηνωμένες Πολιτείες σε περιοχές όπως η Μέση Ανατολή. Βέβαια, σε κάθε περίπτωση, τέτοιου είδους ακραίες απόψεις ήταν λανθασμένες και εξυπηρετούσαν συγκεκριμένες πολιτικές σκοπιμότητες. Αντίθετα, η Εθνική Στρατηγική Ασφάλειας της διοίκησης George W. Bush, με τον τρόπο με τον οποίο διατυπώθηκε στο θεσμικό κείμενο, υπήρξε σαφέστατη αναφορικά με τα οφέλη καθώς και την αναγκαιότητα της πολυμερούς συνεργασίας, ειδικά με άλλες μεγάλες δυνάμεις, όπως αργότερα η Μεγάλη Βρετανία, και ήταν επομένως πολύ πιο πολύπλευρη (Lieber and Lieber, 2002). Το νέο και διαφορετικό στοιχείο ήταν ότι η αμερικανική διοίκηση φαίνεται πως απέρριπτε τη μονομερή επιδίωξη πολυμέρειας αναφορικά με τα ζητήματα εθνικής ασφάλειας, ενώ παράλληλα στο θεσμικό κείμενο του 2002 υπογραμμιζόταν το γεγονός πως η βασική προθυμία των Ηνωμένων Πολιτειών να προχωρήσουν μόνες τους ήταν σύμφωνη, και μάλιστα θα διευκόλυνε την παραγωγική πολυμερή συνεργασία σε διεθνές επίπεδο (Lieber and Lieber, 2002).

Η στήριξη των σύγχρονων, μετριοπαθών κυβερνήσεων και ιδίως στον μουσουλμανικό κόσμο, συγκαταλέγονταν ανάμεσα στις λύσεις που προτάθηκαν στο πρώτο από τα δύο θεσμικά κείμενα. Θεωρήθηκε πως με τον τρόπο αυτό οι συνθήκες καθώς και οι ιδεολογίες που τροφοδοτούσαν και προωθούσαν το διεθνές δίκτυο τρομοκρατίας δε θα έβρισκαν πλέον γόνιμο έδαφος σε κανένα κράτος. Στον αντίποδα, οι περιφερειακές συγκρούσεις και συγκεκριμένα η ισραηλινό-παλαιστινιακή σύγκρουση και οι διαφορές Ινδίας-Πακιστάν καθώς επίσης οι ασθένειες και η ακραία φτώχεια στην Αφρική συγκαταλέγονταν μεταξύ των προβλημάτων ασφάλειας που αναφέρονταν στο θεσμικό κείμενο του 2002, αλλά σε καμία των περιπτώσεων δεν αποτελούσαν το επίκεντρο των άμεσων απειλών και προκλήσεων για τις Ηνωμένες Πολιτείες (Jamshidi and Noori, 2017).

Στο θεσμικό κείμενο του 2006 δεν παρατηρείται οποιαδήποτε νέα μεταβολή στον κατάλογο των άμεσων απειλών και προκλήσεων που αριθμούνταν το 2002, παρέχεται όμως μια νέα ταξινόμηση και ιεράρχηση των απειλών, η οποία εκπονήθηκε από το Υπουργείο Άμυνας (Department of Defense - DOD). Σύμφωνα με την ταξινόμηση αυτή, παρουσιάζονταν οι συνήθεις απειλές και προκλήσεις που έθεταν τα κράτη τα οποία χρησιμοποιούσαν συμβατικούς στρατούς, ναυτικό και αεροπορικές δυνάμεις σε καθιερωμένες μορφές στρατιωτικού ανταγωνισμού. Αναφέρονταν, επίσης, παράτυπες προκλήσεις από κρατικούς και μη κρατικούς φορείς που χρησιμοποιούσαν μεθόδους όπως η τρομοκρατία και οι εξεγέρσεις για την αντιμετώπιση των παραδοσιακών στρατιωτικών πλεονεκτημάτων των Ηνωμένων Πολιτειών ή ακόμα και η συμμετοχή σε εγκληματικές δραστηριότητες όπως η πειρατεία καθώς και η διακίνηση ναρκωτικών, οι οποίες αποτελούσαν απειλές για την περιφερειακή ασφάλεια.

Τέλος, στη νέα αυτή ταξινόμηση και ιεράρχηση των απειλών και προκλήσεων περιλαμβάνονταν επίσης οι καταστροφικές προκλήσεις που αφορούσαν την απόκτηση, κατοχή και χρήση όπλων μαζικής καταστροφής από κρατικούς και μη κρατικούς φορείς, οι θανατηφόρες πανδημίες καθώς και άλλες φυσικές καταστροφές οι οποίες προκαλούσαν φαινόμενα όμοια με αυτά της χρήσης όπλων μαζικής καταστροφής. Ακόμα, περιλαμβάνονταν οι αποδιοργανωτικές προκλήσεις από κρατικούς και μη κρατικούς φορείς οι οποίοι χρησιμοποιούσαν τεχνολογίες και δυνατότητες, όπως η βιοτεχνολογία, οι κυβερνοχώροι, οι διαστημικές επιχειρήσεις και τα κατευθυνόμενα ενεργειακά όπλα, ως νέους τρόπους εξισορρόπησης των στρατιωτικών πλεονεκτημάτων που κατείχαν οι Ηνωμένες Πολιτείες (Jamshidi and Noori, 2017).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΩΝ ΗΠΑ

Η Εθνική Στρατηγική Ασφάλειας των Ηνωμένων Πολιτειών (National Security Strategy - NSS) η οποία εφαρμόστηκε συνολικά κατά την οκταετή Προεδρία του George W. Bush μεταξύ 2001 και 2009 διαμορφώθηκε με βάση ορισμένους παράγοντες μείζονος σημασίας οι οποίοι άσκησαν έντονη επιρροή, αφενός, όπως επίσης και με βάση τη διεθνή πολιτική εκείνης της εποχής, αφετέρου. Το γεγονός αυτό οδηγεί την παρούσα έρευνα στην ανάγκη της επιμέρους εξέτασης των ακρογωνιαίων παραγόντων αυτών με στόχο να γίνει κατανοητό το πλαίσιο, το υπόβαθρο καθώς και η πραγματικότητα εντός των οποίων πραγματοποιήθηκε η διαμόρφωση της Εθνικής Στρατηγικής Ασφάλειας των ΗΠΑ κατά την Προεδρία του George W. Bush.

Με αυτόν τον τρόπο, το παρόν κεφάλαιο εστιάζει στους τρεις βασικότερους παράγοντες που συντέλεσαν στη διαμόρφωση και αργότερα υλοποίηση της αμερικανικής στρατηγικής ασφάλειας. Συγκεκριμένα, ως πρώτος παράγοντας τίθεται το ιδεολογικό υπόβαθρο της διοίκησης Bush, επιδιώκοντας να εξετάσει τις βασικές πολιτικές τοποθετήσεις, ιδέες και ρεύματα που άσκησαν έντονη επιρροή στη διαμόρφωση της Εθνικής Στρατηγικής Ασφάλειας καθώς επίσης και με ποιον τρόπο. Ο δεύτερος παράγοντας είναι η κατάσταση της αμερικανικής οικονομίας κατά την περίοδο της Προεδρίας του George W. Bush καθώς και η κατάρτιση του αμερικανικού ομοσπονδιακού προϋπολογισμού με γνώμονα τις αυξημένες στρατιωτικές δαπάνες εκείνης της περιόδου. Τέλος, τρίτο παράγοντα διαμόρφωσης αποτελεί το διεθνές περιβάλλον ασφάλειας, έχοντας ως αφετηρία την ανάληψη της διακυβέρνησης από τον Αμερικανό πρόεδρο μέχρι και το τέλος της οκταετούς Προεδρικής θητείας.

Ιδεολογικό Υπόβαθρο της Διοίκησης George W. Bush

Η πολιτική εθνικής ασφάλειας υπήρξε ένας από τους βασικούς άξονες της διοίκησης του George W. Bush, η οποία σχεδιάστηκε και αναπτύχθηκε από την ομάδα των Νεοσυντηρητικών εντός του πυρήνα του Ρεπουμπλικανικού κόμματος, προκειμένου να εξομαλυνθεί η ένταση μεταξύ της επικράτησης του καπιταλισμού, αφενός, και της βαθιάς αμφιβολίας που εκφραζόταν σχετικά με τα αποτελέσματά του στην κοινωνική συνοχή, αφετέρου. Αποτελούσε, με αυτόν τον τρόπο, μία συμβολική πολιτική του φόβου και της εχθρότητας που επέτρεπε σε μια κυρίαρχη παρέμβαση να καθορίσει τι συνιστά κοινό όφελος καθώς και να διατηρεί τη σύγκρουση επάνω από τις αξίες της δημόσιας αλλά και της ιδιωτικής σφαίρας.

Στο πλαίσιο αυτό, παράλληλα με άλλες πτυχές του δημόσιου βίου, αποκαταστάθηκε η πολιτιστική ομοιογένεια των ΗΠΑ εστιάζοντας στη μόνιμη πιθανότητα σύγκρουσης με έναν εξωτερικό εχθρό, το μοντέλο διαβίωσης του οποίου ήταν διαμετρικά αντίθετο και απειλητικό για αυτές. Γενικότερα, ένα από τα βασικά σημεία αναφορικά με τον ομογενοποιητικό ρόλο τον οποίο διαδραματίζει η ιδεολογία του Νεοσυντηρητισμού σε εγχώριο επίπεδο είναι η ιδέα του εθνικού μεγαλείου (Grondin, 2005). Εκτός από την επικράτηση εναντίον μιας εξωτερικής απειλής, η συνοχή επιτυγχάνεται επίσης από την αντίληψη πως οι Ηνωμένες Πολιτείες αντιπροσωπεύουν μια προοδευτική δύναμη στην παγκόσμια ιστορία, η οποία έχει αναλάβει την αποστολή να διαδώσει τη δική της εγχώρια επιτυχία παγκοσμίως και πως ο ρόλος της είναι ακριβώς η προώθηση της ενάρετης διακυβέρνησης (Williams, 2005).

Σύμφωνα με τα προαναφερθέντα είναι ορατή η συγχώνευση του Νεοσυντηρητισμού με τις νεοφιλελεύθερες ιδέες σε διεθνές επίπεδο. Η ιστορική αποστολή των ΗΠΑ ήταν ανέκαθεν η διάδοση σε παγκόσμια κλίμακα της επιτυχίας τους ως έθνος, θέτοντας ως βάση τη δημοκρατία και τον καπιταλισμό της ελεύθερης αγοράς. Αυτά τα δύο σκέλη της νεοσυντηρητικής σκέψης, δηλαδή η πολιτική ασφάλειας, αφενός, καθώς και ένα προσηλυτιστικό εθνικό μεγαλείο, αφετέρου, υπήρξαν κεντρικοί άξονες στο δόγμα του George W. Bush, όμως δεν ήταν καθόλου ασυμβίβαστα με τον νεοφιλελευθερισμό.

Ειδικότερα, το εθνικό μεγαλείο οδήγησε σε μεγάλη σύγκρουση σχετικά με την χρήση της πολυμερούς διπλωματίας ή οποιουδήποτε πολυμερούς συστήματος συμμαχιών, τα οποία θα εμπόδιζαν τη χρήση της αμερικανικής πολιτικής και στρατιωτικής ισχύος. Το γεγονός αυτό διαφαίνεται και από τον τρόπο με τον οποίο λειτούργησε η πολιτική εθνικής ασφάλειας στην περίπτωση της 11ης Σεπτεμβρίου. Αντί να αντιμετωπιστεί ως ένα τρομοκρατικό περιστατικό παρόμοιο σε λογική, αν όχι σε κλίμακα, με εκείνα που βίωνε όλη η Ευρώπη, η επίθεση στο Παγκόσμιο Κέντρο Εμπορίου μετατράπηκε ταχύτατα σε μια υπαρξιακή μάχη μεταξύ δύο ιδεολογικών εχθρών με πιθανή χρήση όπλων μαζικής καταστροφής, γεγονός το οποίο αύξησε την ένταση σε αδιανόητα επίπεδα (Norton-Taylor, 2008). Η απάντηση σε μια τέτοια απειλή υπήρξε ο συνδυασμός της συντριπτικής αμερικανικής στρατιωτικής ισχύος ενάντια στους δράστες των τρομοκρατικών επιθέσεων καθώς και της προώθησης ενός νέου στρατηγικού πλαισίου εθνικής ασφάλειας, με στόχο τα οφέλη του αμερικανικού συστήματος να μεταφερθούν στους μακρινούς αλλά καταπιεσμένους κατοίκους της Μέσης Ανατολής. Βέβαια, στον αντίποδα, η θέση των επικριτών της διοίκησης του George W. Bush ήταν πως η αλαζονεία που χαρακτήριζε την αμερικανική πολιτική την εποχή εκείνη ήταν ακριβώς η αιτία που εμπόδιζε τις ΗΠΑ να κατανοήσουν πραγματικά τι συνέβαινε στη Μέση Ανατολή και τους ανθρώπους της (Little, 2008).

Ωστόσο, εντοπίζεται ένα κενό στο επίκεντρο της ατζέντας της εξωτερικής πολιτικής των Νεοσυντηρητικών. Συγκεκριμένα, η συμβολική πολιτική του φόβου όπως και το εθνικό μεγαλείο κατασκευάστηκαν με γνώμονα την ικανοποίηση των αναγκών ενός εθνικού πολιτικού προγράμματος. Η Νεοσυντηρητική ιδεολογία δεν έχει όμως την ικανότητα να σχεδιάσει και να υλοποιήσει τον δημοκρατικό μετασχηματισμό άλλων κοινωνιών. Παρόλο που η Νεοσυντηρητική ιδεολογία αυτή οδήγησε τις Ηνωμένες Πολιτείες σε δύο διαδοχικούς πολέμους, δεν ήταν σε θέση να προσφέρει πολλά στη συνέχεια αναφορικά με την επέμβαση στο Αφγανιστάν και το Ιράκ αφενός, όπως και την επιχείρηση κρατικής και κοινωνικής ανασυγκρότησης, η οποία έπρεπε να ξεκινήσει άμεσα, αφετέρου.

Όταν ολοκληρώθηκε το πρώτο στάδιο του πολέμου, η επιρροή της φιλελεύθερης ιδεολογίας ήταν πρωταρχικής σημασίας, καθώς δεν είναι δύσκολο να βρεθούν αποδείξεις σχετικά με το μέγεθος και την έκταση της επιρροής του φιλελευθερισμού στην κοινή αίσθηση που είχαν τα βασικά μέλη της αμερικανικής διοίκησης ειδικά μετά την 11η Σεπτεμβρίου ενώ ο Πρόεδρος Bush έθεσε το ζήτημα του φιλελευθερισμού στο

επίκεντρο της ατζέντας της εξωτερικής πολιτικής από το 2002 τουλάχιστον. Με αυτόν τον τρόπο, η Εθνική Στρατηγική Ασφάλειας των Ηνωμένων Πολιτειών, η οποία δημοσιεύθηκε τον Σεπτέμβριο του 2002, δέσμευε τις Ηνωμένες Πολιτείες να χρησιμοποιήσουν την πολιτική, οικονομική και στρατιωτική τους ισχύ προκειμένου να συμβάλλουν στην εμπέδωση της αρχής της ανθρώπινης ελευθερίας έχοντας ως κύριο στόχο όλα τα έθνη και οι κοινωνίες να αποκτήσουν την πολιτική και οικονομική τους ελευθερία (White House, 2002).

Με μια προσεκτική μελέτη των ομιλιών και των συνεντεύξεων του Προέδρου Bush, αποδεικνύεται το γεγονός πως υπήρξε ένα άτομο που βασιζόταν σε μεγάλο βαθμό στη δική του κοινή συνείδηση και λογική για τη διαμόρφωση της ατζέντας της εξωτερικής πολιτικής, η οποία δεσμευόταν να χρησιμοποιήσει την αμερικανική στρατιωτική ισχύ με σκοπό να διαδώσει την ελευθερία μέσω της προώθησης της δημοκρατίας και της ελεύθερης αγοράς (Smith, 2012). Δεν πρέπει, επίσης, να αποτελεί έκπληξη το γεγονός πως ο φιλελευθερισμός παρείχε τόσο εύκολα τον ιδεολογικό χάρτη της πορείας για μια στρατιωτική πολιτική απελευθέρωσης. Η θέση του φιλελευθερισμού ακαδημαϊκά αποτελεί ένα κανονιστικό πολιτικό δόγμα σχετικά με τις βέλτιστες πρακτικές που μπορούν να οδηγήσουν στην επίτευξη ενός καλύτερου βίου. Στην πραγματικότητα όμως έχουν διαφανεί οι ακτιβιστικές του προθέσεις αφού τα βασικά στοιχεία του φιλελευθερισμού είναι η μεγάλη επιθυμία του να αναδομήσει τον κόσμο με τα δικά του πρότυπα και αυτό τον στόχο έχει το φιλελεύθερο σχέδιο (Williams, 2008).

Η επιρροή της φιλελεύθερης ιδεολογίας στον πρόεδρο Bush, στη διοίκησή του και στην εφαρμογή της πολιτικής του στο Αφγανιστάν και το Ιράκ μπορούν να χωριστούν σε τρεις ευρείες κατηγορίες: στην αντιμετώπισή του προς το άτομο, στην κατανόησή του για το ρόλο και τη λειτουργία της αγοράς και, τέλος, στον τρόπο που αισθανόταν απέναντι στο κράτος και το έθνος. Στον πυρήνα της φιλελεύθερης ιδεολογίας βρίσκεται το λογικό άτομο. Το άτομο και η λογικότητά του εκλαμβάνονται ως μια καθολική και αμετάβλητη κατηγορία. Το ορθολογικό άτομο δεν είναι μόνο καθολικό, αλλά και διανοημένο ως προϋπάρχον κράτος και κοινωνία (Williams, 2008). Ως εκ τούτου, αυτό το φιλελεύθερο άτομο υπήρξε το επίκεντρο της πολιτικής του George W. Bush όπως και η ελευθερία του σχετικά με το δημόσιο και τον ιδιωτικό βίο (Baylis et al., 2016).

Αμερικανική Οικονομία την Περίοδο 2000-2009

Η περίοδος 2000-2009 υπήρξε καταλυτική για την οικονομία των ΗΠΑ αφού εκτός από ένα μεγάλο τρομοκρατικό χτύπημα και ότι αυτό συνεπάγεται, ήρθε αντιμετώπιση και με ιδιαίτερα συγκυριακά προβλήματα και συγκεκριμένα την οικονομική ύφεση του 2001, τη σοβαρή οικονομική κρίση του 2007-2009 εξαιτίας της κατάρρευσης των τιμών των κατοικιών ως απόρροια της αδυναμίας αποπληρωμής των στεγαστικών δανείων καθώς και μία σημαντική πτώση του αμερικανικού χρηματιστηρίου. Επιπλέον, η ανεργία ξεπέρασε σε ποσοστό το 10% για πρώτη φορά μετά το 1983 (Jacobsen and Mather, 2010).

Η περίοδος της Προεδρίας του George W. Bush χαρακτηρίστηκε από περίπλοκα και δύσκολα οικονομικά και δημοσιονομικά προβλήματα. Όπως αναφέρθηκε, πέρα από την ύφεση του 2001 και την οικονομική κρίση του 2007-2009, οι ΗΠΑ αντιμετώπισαν ακόμα την πτώση της τιμής των κατοικιών, δύο πολέμους καθώς και την άνοδο των ασιατικών ανταγωνιστών, και κυρίως της Κίνας, που εισήλθαν στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου το 2001. Με ειδική νομοθεσία μειώθηκαν πολλοί συντελεστές φόρου εισοδήματος καθώς και ο φόρος κεφαλαιουχικών κερδών ενώ αυξήθηκε η πίστωση φόρου για τα τέκνα. Παράλληλα, αυξήθηκαν τα ομοσπονδιακά ελλείμματα κατά 1,5% έως 2% του ΑΕΠ ετησίως. Η λογική πίσω από τις περικοπές του φόρου εισοδήματος ήταν η αποτελεσματική αντιμετώπιση των επιπτώσεων της οικονομικής ύφεσης του 2001. Παράλληλα, ένα τμήμα των Ρεπουμπλικανών υποστήριζε πως τα 5 τρισεκατομμύρια δολάρια του πλεονάσματος του προϋπολογισμού τα οποία προβλέπονταν για την περίοδο 2002-2011 έπρεπε να επιστραφούν στους φορολογούμενους και όχι να εξοφλήσουν μέρος του δημόσιου χρέους (Sunshine, 2009).

Όσον αφορά την αυξανόμενη ανισότητα, το αποτέλεσμα των φορολογικών περικοπών της διοίκησης Bush στην ανώτερη, μεσαία και κατώτερη τάξη είναι αμφισβητούμενο. Ορισμένοι οικονομολόγοι υποστηρίζουν ότι οι περικοπές ωφέλησαν τα πλουσιότερα νοικοκυριά σε βάρος της μεσαίας και κατώτερης τάξης (Andrews, 2007; Chait, 2007). Αυτό υποδηλώνει πως η πολιτική φοροαπαλλαγής της διοίκησης Bush ήταν ιδιαιτέρως

εντυπωσιακή, αλλά παράλληλα επισημαίνεται ότι η έννοια του προοδευτικού φόρου έπρεπε να αποσυνδεθεί από την παραδοσιακή του σχέση με την ανακατανομή του εισοδήματος αφού το μερίδιο του εισοδήματος των πιο πλούσιων αυξήθηκε ιδιαίτερα πολύ κατά τη διάρκεια της περιόδου και συνεπώς το μερίδιό τους στη συνολική φορολογική επιβάρυνση αυξήθηκε ακόμη και όταν μειώθηκαν οι φορολογικοί συντελεστές τους (Prante, 2007).

Η δημοσιονομική θέση των ΗΠΑ άλλαξε δραματικά προς το χειρότερο κατά τη διάρκεια της Προεδρικής θητείας Bush. Το Γραφείο Προϋπολογισμού του Κογκρέσου (Congressional Budget Office - CBO) προέβλεψε τον Ιανουάριο του 2001 πως οι ΗΠΑ θα είχαν συνολικά 5,6 τρισεκατομμύρια δολάρια σε ετήσια πλεονάσματα κατά την περίοδο 2002-2011, με την προϋπόθεση πως το οικονομικό καθεστώς που βρισκόταν σε ισχύ κατά την περίοδο διακυβέρνησης Clinton θα συνέχιζε να ακολουθείται όσο το δυνατόν πιστότερα και τα οικονομικά στοιχεία του προϋπολογισμού θα εκτελούνταν όπως αναμενόταν. Ωστόσο, τα πραγματικά ελλείμματα κατά τη διάρκεια αυτών των ετών κατέληξαν σε 6,1 τρισεκατομμύρια δολάρια με μια αρνητική ταλάντευση ύψους 11,7 τρισεκατομμυρίων δολαρίων. Δύο υφέσεις, δύο πόλεμοι και οι φορολογικές περικοπές ήταν οι κύριοι παράγοντες των διαφορών αυτών (Ruffing and Friedman, 2013).

Το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης του χρέους κατά την περίοδο 2001-2005 συσσωρεύτηκε ως αποτέλεσμα των φορολογικών περικοπών και των αυξημένων δαπανών για την εθνική ασφάλεια. Σύμφωνα με τους Kogan and Fiedler (Kogan and Fiedler, 2006), το μεγαλύτερο κόστος, δηλαδή 1,2 τρισεκατομμύρια δολάρια για έξι χρόνια, προέκυψε από τις φορολογικές περικοπές που τέθηκαν σε ισχύ από τις αρχές του 2001. Οι δαπάνες για την άμυνα, τις διεθνείς υποθέσεις και την εθνική ασφάλεια και πρωτίστως για τους πολέμους στο Αφγανιστάν και το Ιράκ ανέρχονταν σε περίπου 800 δισεκατομμύρια δολάρια, ενώ οι φορολογικές περικοπές και οι αυξήσεις των δαπανών για τα προγράμματα ασφάλειας αυτά αντιπροσωπεύαν το 84% των αυξήσεων του χρέους που κατέβαλαν το Κογκρέσο και ο Πρόεδρος κατά την περίοδο αυτή.

Είναι γεγονός, ότι οι αμυντικές δαπάνες αυξήθηκαν από 306 δισεκατομμύρια δολάρια το 2001 ή 2,9% του ΑΕΠ σε 612 δισεκατομμύρια δολάρια το 2008 ή 4,2% του ΑΕΠ. Η επέμβαση στο Αφγανιστάν και το Ιράκ μετά την επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου στο

Παγκόσμιο Κέντρο Εμπορίου το 2001, αύξησε σημαντικά τις αμυντικές δαπάνες. Η Υπηρεσία Ερευνών του Κογκρέσου εκτιμά πως το Κογκρέσο ενέκρινε το ποσό των 1,6 τρισεκατομμυρίων δολαρίων κατά τη διάρκεια των περιόδων 2001-2014 για στρατιωτικές επιχειρήσεις, υποστήριξη βάσεων, συντήρηση όπλων, εκπαίδευση στρατιωτικών δυνάμεων στο Αφγανιστάν και το Ιράκ, ανασυγκρότηση, εξωτερική βοήθεια, λειτουργικά κόστη πρεσβειών και υγειονομική περίθαλψη βετεράνων στις πολεμικές επιχειρήσεις που ξεκίνησαν μετά τις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου. Σχεδόν το ήμισυ αυτού του ποσού, δηλαδή 803 δισεκατομμύρια δολάρια, εγκρίθηκε την περίοδο 2001-2008 κατά την Προεδρία George W. Bush (Belasco, 2014).

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Teslik (Teslik, 2008), ο αμυντικός προϋπολογισμός των ΗΠΑ αυξήθηκε την περίοδο της Προεδρικής θητείας Bush, αλλά παρέμεινε σημαντικά χαμηλότερος από τα ιστορικά επίπεδα όταν αντιμετωπίζεται ως ποσοστό του ΑΕΠ των ΗΠΑ. Ο Πρόεδρος Bush αιτήθηκε 481,4 δισεκατομμύρια δολάρια σε διακριτικές δαπάνες για τον προϋπολογισμό του Υπουργείου Άμυνας για το οικονομικό έτος 2008. Στο ποσό αυτό δεν περιλαμβάνονταν οποιεσδήποτε δαπάνες αναφορικά με τις πολεμικές επιχειρήσεις στο Αφγανιστάν και το Ιράκ, οι οποίες όμως καταβλήθηκαν κυρίως μέσω συμπληρωματικών αιτημάτων επείγουσας ανάγκης που δεν περιλαμβάνονταν στη αρχική λογιστική του ομοσπονδιακού προϋπολογισμού. Ακόμα, άλλες πτυχές των στρατιωτικών δαπανών δεν εμπίπτουν επίσης στον προϋπολογισμό για την άμυνα, συμπεριλαμβανομένης της έρευνας για τα πυρηνικά όπλα, των προγραμμάτων των βετεράνων, των δραστηριοτήτων του Κρατικού Τμήματος σε πολεμικές ζώνες και των επιχειρήσεων που καλύφθηκαν από τους προϋπολογισμούς των διαφόρων υπηρεσιών πληροφοριών. Οι κατανομές για τον παγκόσμιο πόλεμο κατά της τρομοκρατίας, οι οποίες ξεπέρασαν τα 145 δισεκατομμύρια δολάρια το 2008, επίσης δεν εμπίπτουν στον προϋπολογισμό άμυνας των ΗΠΑ και δεν περιλαμβάνουν τα συμπληρώματα του προϋπολογισμού για τον πόλεμο (Teslik, 2008).

Αν και το ποσό αυτό φαίνεται μεγάλο είναι σύμφωνο με τις στρατιωτικές δαπάνες των ΗΠΑ ιστορικά. Ακόμη και αν ληφθεί υπόψη ο στρατιωτικός προϋπολογισμός και οι πόλεμοι στο Αφγανιστάν και το Ιράκ μαζί, οι συνολικές δαπάνες των ΗΠΑ παραμένουν συγκρατημένες σε σύγκριση με τα ιστορικά επίπεδα των αμυντικών δαπανών τους. Λίγο πριν από τον πόλεμο του Βιετνάμ, το 1962, μόνο οι αμυντικές δαπάνες ανήλθαν σε 9,3% του ΑΕΠ. Κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, οι δαπάνες ήταν ακόμη υψηλότερες αφού το 1944 ο αμυντικός προϋπολογισμός ανήλθε στο 37,8% του

ΑΕΠ. Ακόμη και μετά τις αυξήσεις, οι αμυντικές δαπάνες το 2008 ανήλθαν σε περίπου 3,7% του ΑΕΠ ενώ το συνδυασμένο σύνολο, ανήλθε σε 6,2% του ΑΕΠ. Εντούτοις, οι δαπάνες του 2008 αποτελούσαν αύξηση συγκριτικά με την περίοδο πριν από τους πολέμους στο Αφγανιστάν και το Ιράκ, όταν οι δαπάνες για την άμυνα ανήλθαν σε περίπου 3% του ΑΕΠ (Teslik, 2008).

Σε παγκόσμιο επίπεδο, οι δαπάνες των ΗΠΑ για στρατιωτικές επιχειρήσεις είναι υψηλές. Σύμφωνα με τα στοιχεία του SIPRI, του Διεθνούς Ινστιτούτου Ερευνών Ειρήνης της Στοκχόλμης το 2005, οι Ηνωμένες Πολιτείες δαπανούν σημαντικά μεγαλύτερα ποσά για στρατιωτικές επιχειρήσεις από ό,τι οποιαδήποτε χώρα στον κόσμο. Αν εξαιρεθούν οι πόλεμοι και οι χορηγήσεις για τον παγκόσμιο πόλεμο κατά της τρομοκρατίας, ο στρατιωτικός προϋπολογισμός των ΗΠΑ εξακολουθεί να είναι περισσότερο από επτά φορές υψηλότερος από αυτόν του επόμενου πλησιέστερου ανταγωνιστή του, της Κίνας. Είναι γεγονός πως οι στρατιωτικές δαπάνες των ΗΠΑ ξεπερνούν κατά πολύ τις δαπάνες όλων των άλλων χωρών παγκοσμίως. Ωστόσο, η Κεντρική Υπηρεσία Πληροφοριών των ΗΠΑ σημειώνει ότι όταν εξετάζονται οι στρατιωτικές δαπάνες εκφρασμένες ως ποσοστό του ΑΕΠ, οι Ηνωμένες Πολιτείες κατατάσσονται ιδιαίτερα χαμηλά καταλαμβάνοντας την 28η θέση παγκοσμίως (Teslik, 2008).

Διεθνές Περιβάλλον Ασφάλειας στη Δεκαετία του 2000

Ο George W. Bush ανέλαβε τη διακυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών σε μία πολύ ιδιαίτερη χρονική συγκυρία, καθώς ένα χρόνο μετά την ανάληψη του προεδρικού αξιώματος, οι ΗΠΑ δέχθηκαν μια σειρά τρομοκρατικών επιθέσεων με ένα πολύ μεγάλο αριθμό θυμάτων. Οι τρομοκρατικές επιθέσεις αυτές ήταν επώνυμες, με την ευθύνη, μάλιστα, να αναλαμβάνεται τόσο από τον ηγέτη της Al-Qaeda Osama Bin Laden, όσο και από τον ηγέτη των Αφγανών Ταλιμπάν Mullah Omar (Murphy, 2003).

Ειδικότερα, οι επιθέσεις αυτές σηματοδότησαν την έναρξη μίας νέας εποχής αναφορικά με την εθνική ασφάλεια των ΗΠΑ, αφενός, καθώς και την ασφάλεια σε παγκόσμια πλέον κλίμακα, αφετέρου. Η τρομοκρατική επίθεση που συνέβη στις 11 Σεπτεμβρίου του 2001 υπήρξε η πιο ισχυρή απόδειξη πως πλέον η διεθνής τρομοκρατία είχε αρχίσει τη διεξαγωγή ενός πολέμου στον οποίο κανένας δε θα αισθανόταν ασφαλής εάν δεν ανατρεπόταν άμεσα η κυβέρνηση των Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν (Entman, 2003).

Παράλληλα, διαφάνηκαν εναργέστερα τα νέα χαρακτηριστικά τα οποία αποκτούσε το διεθνές δίκτυο της τρομοκρατίας. Το πρώτο χαρακτηριστικό ήταν πως πλέον οι τρομοκράτες επιδίωκαν οι επιθέσεις τους να έχουν μεγάλο αριθμό θυμάτων και κυρίως αμάχων. Συγκεκριμένα, πριν το χτύπημα της 11ης Σεπτεμβρίου καμία διακρατική τρομοκρατική επίθεση δεν ξεπερνούσε σε αριθμό τα 500 θύματα. Το δεύτερο χαρακτηριστικό, τώρα, ήταν το γεγονός πως οι τρομοκράτες είχαν ανακαλύψει νέες μεθόδους και τεχνικές επίθεσης και δεν χρειάζονταν πλέον δαπανηρά όπλα μαζικής καταστροφής (WMD). Ακόμα, το υπόβαθρο των τρομοκρατών, αυτή τη φορά, ήταν διαφορετικό σε σχέση με το παρελθόν καθώς έχοντας ως κύριο όπλο τη θρησκεία και συγκεκριμένα τον ισλαμιστικό φονταμενταλισμό στοχοποιούσαν, χωρίς διακρίσεις, οποιονδήποτε θεωρούσαν «άπιστο». Με αυτόν τον τρόπο, παρόλο που η τρομοκρατική επίθεση έγινε στο έδαφος των ΗΠΑ, πολύ γρήγορα και οι άλλες βιομηχανικές χώρες αντιλήφθηκαν τον κίνδυνο καθώς και την ανάγκη ενίσχυσης της ασφάλειάς τους θεωρώντας πως αποτελούν εν δυνάμει στόχους της διεθνούς τρομοκρατίας (Enders and Sandler, 2005).

Αναμφισβήτητα, καθίσταται εμφανές πλέον το γεγονός πως ο κύριος στόχος των τρομοκρατών δεν ήταν αποκλειστικά οι ΗΠΑ. Οι Enders and Sandler (Enders and Sandler, 2006) διεξήγαγαν μία έρευνα στην οποία ανέλυσαν τα πρότυπα της διακρατικής τρομοκρατίας προσπαθώντας να εντοπίσουν εάν η επιλογή των κρατών-στόχων πραγματοποιούνταν βάσει του εισοδήματος τους και της γεωγραφικής τους θέσης. Από την ανάλυση αυτή καταδείχθηκε πως η γεωπολιτική θέση και η ισχύς ενός κράτους αποτελούσε το βασικότερο παράγοντα ανάπτυξης του δικτύου της τρομοκρατίας συγκρινόμενη, πάντα, με το θρησκευτικό υπόβαθρο των τρομοκρατών. Σημαντικό παράγοντα αποτελούσε, επίσης, η υποστήριξη που προσέφεραν τα συμμαχικά κράτη αναφορικά με την προώθηση και υλοποίηση της ατζέντας των ΗΠΑ για τη Μέση Ανατολή.

Ένα από τα πιο βασικά στοιχεία που αναδείχθηκαν επίσης από την επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου είναι το γεγονός πως η ασφάλεια των κρατών δεν μπορούσε να εξασφαλιστεί αποκλειστικά και μόνο με την ανάληψη δράσεων λόγω του φονταμενταλιστικού στοιχείου. Το χαρακτηριστικό αυτό καθιστούσε ως πιθανό στόχο μια σειρά από κράτη του βιομηχανικού κόσμου για τα οποία δεν ήταν δυνατό να υπάρξει ταυτόχρονη προστασία, καθώς δημιουργούνταν πολλαπλοί στόχοι για το διαρκώς επεκτεινόμενο δίκτυο της διεθνούς τρομοκρατίας. Αυτό σημαίνει πως τα μέτρα που ενδεχομένως ήταν δυνατό να ληφθούν έγκαιρα σε επίπεδο προστασίας από την τρομοκρατία ήταν περιορισμένα και πως έπρεπε να αναζητηθούν άλλοι τρόποι αντιμετώπισης της (Hoffman, 2002).

Η μόνη λύση που φαινόταν τότε ως η κατάλληλη για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας ήταν η επέμβαση τουλάχιστον στις χώρες που υπέθαλπαν την τρομοκρατία και τους ηγέτες της και επέτρεπαν την ανάπτυξη της. Τα αιτήματα των τρομοκρατών αποτυπώθηκαν με σαφήνεια μέσα από τα δημόσια διαγγέλματα του Osama Bin Laden. Με αυτόν τον τρόπο, οι ΗΠΑ όφειλαν να σταματήσουν τις πιέσεις προς το Ιράκ, να τερματίσουν τις παρεμβάσεις στη Σαουδική Αραβία και σε γειτονικά κράτη της ευρύτερης περιοχής καθώς επίσης να διαλύσουν τη συμμαχία με το Ισραήλ. Και αυτό δεν ήταν το μοναδικό πρόβλημα αφού υπήρχαν και πολλές επιπτώσεις λόγω της κατάστασης που είχε διαμορφωθεί στις σχέσεις των χωρών και σε άλλους τομείς.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα των επιπτώσεων αυτών αποτελούσαν η ροή πετρελαίου της Σαουδικής Αραβίας προς τις Ηνωμένες Πολιτείες, αφενός, όπως και η στρατιωτική προστασία της Σαουδαραβικής βασιλικής οικογένειας από τις ΗΠΑ αφετέρου, καθώς μετά την επίθεση της 11η Σεπτεμβρίου, οι σχέσεις των δύο κρατών υπήρξαν ιδιαίτερα τεταμένες και αμφισβητήθηκαν έντονα. Η αποκάλυψη, μάλιστα, πως 15 από τους 19 τρομοκράτες ήταν Σαουδάραβες καθώς και πως η κυβέρνηση της Σαουδικής Αραβίας χρηματοδοτούσε μυστικά αντι-αμερικανικές, αντι-δυτικές, αντιχριστιανικές και αντι-εβραϊκές διδασκαλίες από τους φονταμενταλιστές της ουαχικής τάξης στα ισλαμικά σχολεία και στα τζαμιά στο εσωτερικό και στο εξωτερικό της ήταν μόνο τα πρώτα σε έναν μακρύ κατάλογο παραπόνων εκ μέρους της Ουάσιγκτον.

Όταν ξεκίνησε ο πόλεμος κατά της τρομοκρατίας στο Αφγανιστάν, οι ηγέτες του Al Saud αμφισβήτησαν τη συντηρητικότητα της συνεχιζόμενης αμερικανικής στρατιωτικής παρουσίας στα σύνορά τους. Αργότερα δήλωσαν επανειλημμένα ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες δε θα είχαν τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν βάσεις στην επικράτειά τους σε μια ενδεχόμενη επίθεση εναντίον του Ιράκ την ίδια στιγμή που οι Ηνωμένες Πολιτείες διατηρούσαν στρατιωτικές βάσεις στη Σαουδική Αραβία καθώς και σε άλλες χώρες του Κόλπου (Nacos, 2003).

Επιπρόσθετα, όταν ο Αμερικανός Πρόεδρος George W. Bush χαρακτήρισε το Ιράκ, το Ιράν και τη Βόρεια Κορέα ως πυρήνες της διεθνούς τρομοκρατίας και ανακοίνωσε ενδεχόμενες επεμβάσεις εναντίον τους, προκλήθηκε διεθνής αναταραχή. Οι αραβικές κυβερνήσεις καθώς και τα μουσουλμανικά καθεστώτα άρχισαν να απομακρύνονται από τις ΗΠΑ ενώ παράλληλα το ίδιο συνέβη και με τους παραδοσιακούς συμμάχους των ΗΠΑ στην Ευρώπη, συμπεριλαμβανομένων μερικών που συμμετείχαν ή βοήθησαν στην προσπάθεια κατά των Ταλιμπάν και της Al-Qaeda στο Αφγανιστάν. Ακόμη και το Κουβέιτ, το οποίο απελευθερώθηκε από την ιρακινή κατοχή από έναν συνασπισμό υπό την ηγεσία των ΗΠΑ μια δεκαετία νωρίτερα στον Πόλεμο του Κόλπου, κατέστησε σαφές ότι οι στρατιωτικές βάσεις του δεν ήταν διαθέσιμες για μια ενδεχόμενη επέμβαση των ΗΠΑ στο Ιράκ. Αναμφισβήτητα, τέλος, οι μεταγενέστερες στρατιωτικές επιχειρήσεις της διοίκησης Bush εναντίον του Saddam Hussein έθεσαν το ζήτημα του Ιράκ για ακόμη μια φορά στην ατζέντα της διεθνούς κοινότητας και των Ηνωμένων Εθνών (Nacos, 2003).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΩΝ ΗΠΑ

Μετά την τρομοκρατική επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 στο Παγκόσμιο Κέντρο Εμπορίου και το Πεντάγωνο, η αμερικανική διοίκηση του George W. Bush εξέδωσε δύο εξόχως σημαντικά θεσμικά κείμενα τα οποία παρουσίαζαν και ανέλυαν διεξοδικά την Εθνική Στρατηγική Ασφάλειας των Ηνωμένων Πολιτειών. Το κάθε ένα από αυτά αναδείκνυε μία νέα πτυχή αναφορικά με την πορεία της εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφάλειας των ΗΠΑ καθώς και τις νέες αμερικανικές επιδιώξεις, έχοντας ως επίκεντρο την ενίσχυση της εθνικής ασφάλειας μέσα από μία σειρά δράσεων και πρακτικών, σε πολιτικό, οικονομικό, στρατιωτικό και διπλωματικό επίπεδο.

Η εφαρμογή και η υλοποίηση της Εθνικής Στρατηγικής Ασφάλειας δεν αποτέλεσε μία ιδιαίτερα εύκολη υπόθεση δεδομένου του γεγονότος πως, σε πολλές περιπτώσεις, η μετατροπή μιας στρατηγικής θεώρησης διακηρυκτικού χαρακτήρα σε εφαρμοσμένη πολιτική οδηγεί σε πιθανές αστοχίες. Συγκεκριμένα, μια σειρά επιδιώξεων που είχαν τεθεί από την αμερικανική διοίκηση αναμενόταν πως θα παρουσίαζαν απτά αποτελέσματα σε μακροπρόθεσμη βάση. Ωστόσο, στην ατζέντα των Ηνωμένων Πολιτειών υπήρχαν και στόχοι, όπως για παράδειγμα η απελευθέρωση των κρατών που βρίσκονταν υπό την κυριαρχία καθεστώτων φιλικών προς την τρομοκρατία, οι οποίοι παρουσίαζαν άμεσα αποτελέσματα, εκφράζοντας σε μεγάλο βαθμό τη φιλοσοφία της Εθνικής Στρατηγικής Ασφάλειας των ΗΠΑ, για ταχεία και . Με αυτόν το τρόπο, το παρόν κεφάλαιο εστιάζει στην υλοποίηση των στόχων αυτών επιχειρώντας, παράλληλα, μία συνολική αξιολόγηση του έργου της διοίκησης Bush καθώς και μία συνοπτική αποτίμηση.

Διπλωματικές και Επιχειρησιακές Μέθοδοι Υλοποίησης

Η Εθνική Στρατηγική Ασφάλειας η οποία δημοσιεύθηκε το 2002 κατά την περίοδο της Προεδρίας του George W. Bush κατάφερε να επιτύχει τον πρωταρχικό στόχο που είχε τεθεί την περίοδο εκείνη, ο οποίος δεν ήταν άλλος από την αποτροπή περαιτέρω τρομοκρατικών επιθέσεων σε αμερικανικό έδαφος (Gaddis, 2002). Με αυτόν τον τρόπο, επιτεύχθηκε κατά το ήμισυ ένας από τους κύριους άξονες της στρατηγικής ασφάλειας της αμερικανικής διοίκησης που ήταν η υπεράσπιση των Ηνωμένων Πολιτειών, του αμερικανικού έθνους καθώς και των συμφερόντων του στο εσωτερικό και στο εξωτερικό, εντοπίζοντας και καταστρέφοντας τις τρομοκρατικές απειλές, προτού φθάσουν κοντά στα σύνορά τους (Rielly, 2008).

Οι στρατηγικοί άξονες που είχαν τεθεί στην Εθνική Στρατηγική Ασφάλειας του 2002 αιτιολογούν απόλυτα τις στρατιωτικές επιχειρήσεις που ξεκίνησαν οι ΗΠΑ εναντίον του Αφγανιστάν και του Ιράκ το 2002-2003. Το δόγμα Bush (Bush Doctrine) προσδιόριζε τρεις κατηγορίες απειλής και πιο συγκεκριμένα τις τρομοκρατικές οργανώσεις με παγκόσμια εμβέλεια, τα αδύναμα κράτη τα οποία φιλοξενούσαν και συνέδραμαν τέτοιου είδους τρομοκρατικές οργανώσεις καθώς, επίσης, και τα κράτη που χαρακτηρίστηκαν από τον ίδιο τον πρόεδρο Bush ως «άξονας του κακού» (“Axis of Evil”, State of the Union Address, 29 Ιανουαρίου 2002). Ο χαρακτηρισμός αυτός απευθύνονταν πρωτίστως προς το Ιράκ, παρά το γεγονός ότι το Ιράν υπήρξε πολύ μεγαλύτερος χρηματοδότης του διεθνούς δικτύου τρομοκρατίας ενώ, παράλληλα, η Βόρεια Κορέα θεωρούνταν πως είχε ήδη αποκτήσει την ικανότητα κατασκευής και χρήσης πυρηνικών όπλων. Ωστόσο, η Βόρεια Κορέα διατήρησε μια εξωτερική πολιτική μετριοπάθειας, τουλάχιστον μέχρι τη δημόσια ομολογία της τον Οκτώβριο του 2002 πως επανέλαβε το πρόγραμμα πυρηνικών όπλων κατά παράβαση της συμφωνίας του 1994 αναφορικά με την αναστολή του. Με αφορμή το γεγονός αυτό, η αμερικανική διοίκηση ζήτησε άμεση διπλωματική λύση μέσω των έντονων πολιτικών πιέσεων που άσκησε. Η διοίκηση του George W. Bush δεν προέβλεψε, βέβαια, τη διεξαγωγή πολεμικών επιχειρήσεων στην περίπτωση της Βόρειας Κορέας, διότι της απέδωσε σχετικά καλοπροαίρετες προθέσεις συγκριτικά με την περίπτωση του Ιράκ (Record, 2003).

Ειδικότερα τώρα, στην περίπτωση του Ιράκ καθαυτή, οι Ηνωμένες Πολιτείες αιτιολόγησαν τον πόλεμο ως απαραίτητο διότι το κράτος αυτό, ως μέρος του «άξονα του κακού», διέθετε μεγάλες ποσότητες όπλων μαζικής καταστροφής (WMD), ενώ παράλληλα, οι ΗΠΑ όφειλαν να εξασφαλίσουν το γεγονός πως δε θα γινόταν χρήση τέτοιου είδους όπλων, διαφυλάσσοντας, με αυτόν τον τρόπο, τόσο την αμερικανική όσο και την παγκόσμια ασφάλεια (Bailey, 2002; Ellis, 2003). Υπήρχε, βέβαια, και ένας ακόμα σημαντικός λόγος αναφορικά με τις πολεμικές επιχειρήσεις στο Ιράκ. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον στρατηγικό σχεδιασμό των Ηνωμένων Πολιτειών, το Ιράκ προοριζόταν να αποτελέσει ένα από τα πρώτα βήματα αναφορικά με το μελλοντικό περιφερειακό εκδημοκρατισμό ολόκληρης περιοχής της Μέσης Ανατολής. Ύστερα από δεκαετίες υποστήριξης των αυταρχικών και δικτατορικών καθεστώτων, η διοίκηση του George W. Bush αποφάσισε πως η εδραίωση της δημοκρατίας ήταν η πιο αποτελεσματική λύση ειδικά όσων αφορούσαν την άνοδο της τρομοκρατίας που εμφανιζόταν στην Μέση Ανατολή. Η απομάκρυνση του δικτάτορα Saddam Hussein θα οδηγούσε στην εδραίωση της δημοκρατίας στο Ιράκ και το γεγονός αυτό θεωρούνταν ως ένα εύκολο βήμα, παρέχοντας σίγουρα αποτελέσματα. Όπως ακριβώς η δημοκρατία εδραιώθηκε στην Ανατολική Ευρώπη μετά την απομάκρυνση αυταρχικών υπολειμμάτων από την εξουσία, απόρροια της κατάρρευσης της Σοβιετικής Ένωσης, το ίδιο αποτέλεσμα προβλεπόταν και για το Ιράκ (Schmidt and Williams, 2008).

Ουσιαστικά, η προώθηση της δημοκρατίας στο Ιράκ θεωρήθηκε, αφενός, έγκυρος και εφικτός στόχος της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής καθώς και της στρατηγικής ασφάλειας, καθώς και νόμιμος εξαιτίας της απειλής που δημιουργούσε ένα οπλισμένο κράτος, αφετέρου (Roberts, 2003). Ένα δημοκρατικό Ιράκ, όπως υποστηρίχθηκε, θα είχε ως αποτέλεσμα μια δραματική αλλαγή στην εξωτερική πολιτική του και θα έπαυε η τρομοκρατική απειλή που προέκυπτε από τη Βαγδάτη. Επιπλέον, η δημοκρατία στο Ιράκ, σύμφωνα με τους Νεοσυντηρητικούς, θα είχε μεταμορφωτική επίδραση σε ολόκληρη τη Μέση Ανατολή. Ειδικότερα, σε ομιλία του το 2003 ο Πρόεδρος Bush δήλωσε πως η ιρακινή δημοκρατία θα πετύχαινε, και πως αυτή η επιτυχία θα μετέδιδε, από τη Δαμασκό μέχρι την Τεχεράνη, ότι η ελευθερία μπορούσε να είναι το μέλλον κάθε έθνους (Schmidt and Williams, 2008).

Τώρα, οι Bialasiewicz et al. (Bialasiewicz et al., 2007), υποστηρίζουν όμως πως στην πράξη η υλοποίηση τέτοιου είδους στρατηγικών σπάνια υπήρξε ειλικρινής. Στην πραγματικότητα, σε πολλές περιπτώσεις δημιουργήθηκε το αντίθετο αποτέλεσμα της πρόθεσης. Θα μπορούσαν, για παράδειγμα, να να επισημανθούν οι τρόποι με τους οποίους η εδαφική ακεραιότητα χρησιμοποιήθηκε επανειλημμένα ως στόχος πολέμου στην επέμβαση στο Ιράκ όμως, παρόλα αυτά, η συνέπεια ήταν η δημιουργία ενός κράτους το οποίο δεν ήταν σε θέση να προστατεύσει τα σύνορα και την εξουσία του αποτελεσματικά και κινδύνευε να κατακερματιστεί σε εθνοτικά ή θρησκευτικά διαιρεμένες περιοχές.

Τέλος, σημαντική πρόοδος σημειώθηκε και στο θέμα των στρατηγικών συμμαχιών καθώς, από την πρώτη στιγμή, το δόγμα του George W. Bush επηρέασε τα στρατηγικά συμφέροντα των συμμάχων των Ηνωμένων Πολιτειών. Βέβαια, οι ΗΠΑ, στοχεύοντας στην υλοποίηση στρατιωτικών επιχειρήσεων και στην επιθυμία τους για παραμονή στο προσκήνιο των γεγονότων, αποχώρησαν από τους στρατηγικούς σχεδιασμούς των συμμαχικών δυνάμεων, οι οποίες υποστήριζαν και προωθούσαν διαφορετικά συμφέροντα και επιδιώξεις. Η αποστασιοποίηση αυτή των Ηνωμένων Πολιτειών από τους στρατηγικούς συμμάχους, κυρίως στην Ευρώπη, ήταν μία πάγια πρακτική η οποία είχε υιοθετηθεί και στο παρελθόν κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου (Heisbourg, 2003).

Συνολική Αξιολόγηση

Γενικά, η αναφορά της κοινής γνώμης σε ζητήματα της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, στρέφεται συνήθως σε συγκεκριμένες πτυχές του πολέμου κατά της τρομοκρατίας. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η ανασυγκρότηση του Αφγανιστάν και του Ιράκ, τα προβλήματα της Μέσης Ανατολής καθώς και οι τρομοκρατικοί πυρήνες που εντοπίζονται σε πολλές περιοχές του πλανήτη, ακόμα και στις Ηνωμένες Πολιτείες. Αυτή ακριβώς η ανησυχία είναι φυσική καθώς η διεθνής τρομοκρατία έπληξε κυριολεκτικά τις ΗΠΑ στις 11 Σεπτεμβρίου του 2001 και, για κατανοητούς λόγους, ένα εξοργισμένο αμερικανικό έθνος επιθυμούσε την προσαγωγή των υπαίτιων ενώπιον της διεθνούς δικαιοσύνης. Η αμερικανική, αφενός, καθώς και η διεθνής κοινή γνώμη, αφετέρου, επιθυμούσαν επίσης να κατανοήσουν τους λόγους πίσω από τις τρομοκρατικές επιθέσεις αυτές ενώ, παράλληλα, απαιτούνταν μια αμερικανική εξωτερική πολιτική η οποία θα διασφάλιζε πως τέτοιου είδους γεγονότα δε θα επαναλαμβάνονταν. Είναι επίσης φυσικό το γεγονός πως ο πόλεμος κατά της τρομοκρατίας κατέστη η πρώτη προτεραιότητα της εξωτερικής πολιτικής των Ηνωμένων Πολιτειών διότι θεωρούνταν ως η μεγαλύτερη απειλή για την αμερικανική όπωση και τη διεθνή ασφάλεια (Collier, 2003). Η καταπολέμηση της διεθνούς τρομοκρατίας αποτελούσε προτεραιότητα η οποία οδηγούσε στη στρατιωτική δράση για την αντιμετώπιση μεμονωμένων τρομοκρατών και την αποθάρρυνση των υποστηρικτών τους αφενός, αλλά και την πολυμερή επίσης συνεργασία στον τομέα της επιβολής του νόμου και της ανταλλαγής πληροφοριών, αφετέρου. Περιλάμβανε επίσης προσπάθειες τόσο για τον στιγματισμό της τρομοκρατίας ως πολιτικού μέσου όσο και για τη μείωση των υποκείμενων πηγών τρομοκρατικών κινήτρων και προσλήψεων (Powell, 2004).

Το εύρος της στρατηγικής των Ηνωμένων Πολιτειών ξεπερνούσε όμως τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας. Πράγματι, μια στρατηγική η οποία θα περιοριζόταν στην αντιμετώπιση των άμεσων απειλών ίσως να μην είχε τα επιθυμητά αποτελέσματα. Ωστόσο, η έντονη εστίαση στις πρώτες γραμμές του πολέμου κατά της τρομοκρατίας κατέστησε ως ένα βαθμό δύσκολη την κατανόηση της αμερικανικής στρατηγικής (Powell, 2004). Κατά συνέπεια, οι πολιτικές των Ηνωμένων Πολιτειών και των άλλων

μεγάλων δυνάμεων από τις 11 Σεπτεμβρίου 2001 και εξής μπορούν επίσης να εξεταστούν με διαφορετικό τρόπο. Το γεγονός αυτό περιλαμβάνει στοιχεία μιας αναδυόμενης λειτουργικής και γεωγραφικής κατανομής εργασίας μεταξύ των κρατικών και μη κρατικών φορέων που συμμετείχαν στις επεμβάσεις στο Αφγανιστάν και το Ιράκ. Παρόλο που η αρχική στρατιωτική επιχείρηση στο Αφγανιστάν διεξήχθη από τις Ηνωμένες Πολιτείες και τη Μεγάλη Βρετανία, η επακόλουθη ειρηνευτική αποστολή διεξήχθη και καθοδηγούνταν από μεγάλο αριθμό χωρών με λιγότερο επιθετικές ικανότητες, αλλά αυξανόμενη εμπειρία στον τομέα της κρατικής ανασυγκρότησης μετά από πολεμικές επιχειρήσεις, όπως, για παράδειγμα, η Γερμανία, η Ολλανδία και ο Καναδάς. Ομοίως, στο Ιράκ, οι Ηνωμένες Πολιτείες διεξήγαγαν στρατιωτικά και επιχειρησιακά τον πόλεμο, αλλά περισσότερες από τριάντα χώρες συνέβαλλαν στην διατήρηση της ειρήνης στην περιοχή με σχεδόν 27.000 στρατιώτες (Krahmann, 2005). Το γεγονός αυτό ήταν αναπόφευκτο παρόλο που η στρατηγική ασφάλειας των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για παράδειγμα, υπήρξε διαφορετική. Μία σύγκριση ανάμεσα τους αναδεικνυε ότι, παρά τα στερεότυπα που την χαρακτήριζαν, η Εθνική Στρατηγική Ασφάλειας των Ηνωμένων Πολιτειών παρουσίαζε ένα σημαντικό πλεονέκτημα, αποτελούσε, δηλαδή μία πιο ρεαλιστική απεικόνιση των στρατηγικών στόχων και των μέσων επίτευξης εκείνη την εποχή (Berenskoetter, 2005).

Τώρα, οι δημόσιες τοποθετήσεις της διοίκησης Bush οι οποίες υποστήριζαν την ανάγκη ύπαρξης δημοκρατικών κυβερνήσεων και πρακτικών καθώς και οι πρόσθετοι πολιτικοί, οικονομικοί και στρατιωτικοί πόροι που διατέθηκαν, ενδεχομένως σηματοδότησαν μια ιστορική αποχώρηση από τις προηγούμενες στρατηγικές εξωτερικής πολιτικής των Ηνωμένων Πολιτειών. Οι σκεπτικιστές αμφισβήτησαν τις πολιτικές εκδημοκρατισμού, δεδομένης της εξάρτησης των ΗΠΑ από τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας. Οι πολιτικές και η βοήθεια στο Πακιστάν και το Αφγανιστάν, για παράδειγμα, είχαν δημιουργήσει αμφιβολίες για το κατά πόσο η διοίκηση Bush ήταν πρόθυμη να υποστηρίξει τον εκδημοκρατισμό στη Μέση Ανατολή ως μέρος μιας αντιτρομοκρατικής στρατηγικής παρά την εμφανή ανάγκη για πολιτική μεταρρύθμιση στην περιοχή (Windsor, 2003).

Συνοπτική Αποτίμηση

Η αποδοχή της Εθνικής Στρατηγικής Ασφάλειας των Ηνωμένων Πολιτειών την περίοδο της Προεδρίας του George W. Bush οφείλονταν σε σημαντικό βαθμό στο τρομοκρατικό χτύπημα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001, αφενός, αλλά και στον ίδιο τον πρόεδρο και τον τρόπο με τον οποίο διαχειρίστηκε την κατάσταση, όπως διαφαίνεται και από τον πολιτικό του λόγο, αφετέρου. Η τρομοκρατική απειλή αποτέλεσε, πραγματικά, ένα κεντρικό οργανωτικό αντικείμενο για το λόγο του προέδρου Bush, το οποίο χρησιμοποίησε αναφορικά με την αιτιολόγηση της επέμβασης στο Αφγανιστάν και το Ιράκ (Coe et al., 2004).

Η αποδοχή επίσης της νέας κατεύθυνσης της Εθνικής Στρατηγικής Ασφάλειας και της εξωτερικής πολιτικής εκφράστηκε, ακόμα, μέσα από τη δημοτικότητα που απολάμβανε ο George W. Bush. Η δημοτικότητα του Αμερικανού προέδρου αυξήθηκε στο τμήμα αυτό της αμερικανικής κοινής γνώμης που θεωρούσε το ζήτημα της διεθνούς τρομοκρατίας και των συνεπειών που αυτή επέφερε ως εξόχως σημαντικό για την ασφάλεια του κράτους. Το γεγονός αυτό διαφάνηκε και από τις προεδρικές εκλογές του 2004, όπου η επιλογή Bush για την εκ νέου τετραετή Προεδρική θητεία, αναδείχθηκε από τους ψηφοφόρους έναντι του υποψηφίου των Δημοκρατικών John Kerry, θεωρώντας πως η επιλογή του πρώτου θα εξασφάλιζε την ασφάλεια των Ηνωμένων Πολιτειών (Landau et al., 2004).

Ουσιαστικά, η επανεκλογή του George W. Bush το 2004 θεωρήθηκε αναμενόμενη εξαιτίας της ευαισθησίας που ανέπτυξαν οι Αμερικανοί μετά την 11η Σεπτεμβρίου 2001. Οι επιθέσεις αλλοίωσαν βαθιά την αμερικανική κοσμοθεωρία καθώς οι επιθέσεις αυτές έλαβαν χώρα στο έδαφος των ΗΠΑ, αφενός, αλλά και εξαιτίας της χαμηλής ανοχής των Αμερικανών στην ανασφάλεια, αφετέρου. Για παράδειγμα, τέλος, όταν οι επιθέσεις με άνθρακα είχαν ως θύματα πέντε Αμερικανούς και τρομοκρατούσαν τον γενικό πληθυσμό αργότερα την ίδια χρονιά, πολλοί κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι μόνο μια δραματική αλλαγή στην αμερικανική εξωτερική πολιτική ήταν η ενδεδειγμένη λύση, ακόμα και εάν αυτό σήμαινε στρατιωτική δράση με στόχο τον παγκόσμιο εκδημοκρατισμό, ξεκινώντας από τη Μέση Ανατολή (Gordon, 2006).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συνοψίζοντας την εκτενή μελέτη που εκπονήθηκε στην παρούσα διπλωματική εργασία, εξάγονται ορισμένα συμπεράσματα εξέχουσας σημασίας. Ειδικότερα, φαινόμενα όπως η διεθνής τρομοκρατία καθώς επίσης και ο πολλαπλασιασμός των όπλων μαζικής καταστροφής δεν αποτελούσαν νέα στοιχεία την περίοδο της Προεδρίας του George W. Bush. Άλλωστε, συγκεκριμένα κράτη τα οποία διαδραμάτιζαν εξέχοντα ρόλο για την ασφάλεια των Ηνωμένων Πολιτειών, κυρίως στη Μέση Ανατολή, είχαν αναπτύξει ιδιαίτερα επιθετικές τάσεις και επιδιώξεις, που εκφράστηκαν μέσα από την υποστήριξη και τη χρηματοδότηση του δικτύου της τρομοκρατίας. Το νέο στοιχείο, πλέον, ήταν η μελλοντική πορεία των προβλημάτων αυτών που συνιστούσαν μία ιδιαίτερα σημαντική απειλή για την αμερικανική, αφενός, καθώς και τη διεθνή ασφάλεια, αφετέρου.

Η Εθνική Στρατηγική Ασφάλειας της διοίκησης Bush, έχοντας ως πρωτεύων στόχο τον επαναπροσδιορισμό των αμερικανικών επιδιώξεων, αντικαθιστούσε ουσιαστικά την, μέχρι τότε, παραδοσιακή αμερικανική προσέγγιση η οποία επικεντρώνονταν αμιγώς στο κράτος. Με αυτόν τον τρόπο, η στρατηγική εθνικής ασφάλειας και εξωτερικής πολιτικής αποτέλεσε ακριβώς το προϊόν της μεταβολής του υπάρχοντος περιβάλλοντος ασφάλειας μετά και την εξάπλωση της διεθνούς τρομοκρατίας καθώς απαιτούνταν, πλέον, μια νέα στρατηγική θεώρηση για την καταπολέμηση των άμεσων απειλών και προκλήσεων.

Επιλογικά, η Εθνική Στρατηγική Ασφάλειας της περιόδου 2002-2009 αποτέλεσε τον πυρήνα του νέου στρατηγικού σχεδιασμού για τις Ηνωμένες Πολιτείες, οι οποίες όφειλαν να πορευθούν με αποφασιστικότητα στον 21ο αιώνα και, ιδιαίτερα, μετά την αισθητή παρουσία του διεθνούς δικτύου τρομοκρατίας, το οποίο αποτελούσε, πλέον, άμεση απειλή για την αμερικανική καθώς και τη διεθνή ασφάλεια.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Andrews, E. L. (2007). *Tax Cuts Offer Most for Very Rich, Study Says*. [online] The New York Times. Available at: <http://www.nytimes.com/2007/01/08/washington/08tax.html> [Accessed 20 Sept. 2017].
- Bailey, K. (2002). Iraq's Asymmetric Threat to the United States and U.S. Allies. *Comparative Strategy*, 21(3), pp.161-177.
- Baylis, J., Smith, S. and Owens, P. (2016). *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*. Seventh Edition, New York, N.Y.: Oxford University Press.
- Belasco, A. (2014). *The Cost of Iraq, Afghanistan, and Other Global War on Terror Operations Since 9/11*. [online] Congressional Research Service, Washington, D.C. Available at: <https://fas.org/sgp/crs/natsec/RL33110.pdf> [Accessed 20 Sept. 2017].
- Berenskoetter, F. S. (2005). Mapping the Mind Gap: A Comparison of US and European Security Strategies. *Security Dialogue*, 36(1), pp.71-92.
- Bialasiewicz, L., Campbell, D., Elden, S., Graham, S., Jeffrey, A. and Williams, A. J. (2007). Performing Security: The Imaginative Geographies of Current US Strategy. *Political Geography*, 26(4), pp.405-422.
- Chait, J. (2007). Feast of The Wingnuts - How Economic Crackpots Devoured American Politics. *New Republic*, 237(5), pp.27-31.
- Coe, K., Domke, D., Graham, E. S., John, S. L. and Pickard, V. W. (2004). No Shades of Gray: The Binary Discourse of George W. Bush and an Echoing Press. *Journal of Communication*, 54(2), pp.234-252.

- Collier, M. M. (2003). The Bush Administration's Reaction to September 11: A Multilateral Voice or a Multilateral Veil?. *Berkeley Journal of International Law*, 21(3), pp.715-730.
- Ellis, J. (2003). The Best Defense: Counterproliferation and US National Security. *The Washington Quarterly*, 26(2), pp.115-133.
- Enders, W. and Sandler, T. (2005). After 9/11. *Journal of Conflict Resolution*, 49(2), pp.259-277.
- Enders, W. and Sandler, T. (2006). Distribution of Transnational Terrorism Among Countries by Income Class and Geography After 9/11. *International Studies Quarterly*, 50(2), pp.367-393.
- Entman, R. M. (2003). Cascading Activation: Contesting the White House's Frame After 9/11. *Political Communication*, 20(4), pp.415-432.
- Gaddis, J. L. (2002). A Grand Strategy of Transformation. *Foreign Policy*, (133), pp.50-57.
- Gold, D. (2001). Defence Spending and the US Economy, *Survival: Global Politics and Strategy*, 43(3), pp.163-176.
- Gordon, P. H. (2006). The End of the Bush Revolution. *Foreign Affairs*, 85(4), pp.75-86. [online] Foreign Affairs. Available at: <http://www.pierretristam.com/pdfs/wf-337.pdf> [Accessed 20 Sept. 2017].
- Gronin, D. (2005). Mistaking Hegemony for Empire: Neoconservatives, the Bush Doctrine, and the Democratic Empire. *International Journal*, 61(1), pp.227-241.
- Heisbourg, F. (2003). A Work in Progress: The Bush Doctrine and its Consequences. *The Washington Quarterly*, 26(2), pp.73-88.
- Hoffman, B. (2002). Rethinking Terrorism and Counterterrorism Since 9/11. *Studies in Conflict and Terrorism*, 25(5), pp.303-316

- Jacobsen, L. A. and Mather, M. (2010). US Economic and Social Trends Since 2000. *Population Bulletin*, 65(1), pp.1-20. [online] Population Reference Bureau, Washington, D.C. Available at: <http://www.prb.org/pdf10/65.1unitedstates.pdf> [Accessed 20 Sept. 2017].
- Jamshidi, M., and Noori, F. (2017). The United States National Security Strategy under Bush and Obama: Continuity and Change. *Journal of World Sociopolitical Studies*, 1(2), pp.175-197.
- Jervis, R. (2003). Understanding the Bush Doctrine. *Political Science Quarterly*, 118(3), pp.365-388.
- Kogan, R. and Fiedler, M. (2006). *From Surplus to Deficit: Legislation Enacted Over the Last Six Years Has Raised the Debt by \$2.3 Trillion*. [online] Center on Budget and Policy Priorities, Washington, D.C. Available at: <https://www.cbpp.org/research/from-surplus-to-deficit> [Accessed 20 Sept. 2017].
- Krahmann, E. (2005). American Hegemony or Global Governance? Competing Visions of International Security. *International Studies Review*, 7(4), pp.531-545.
- Landau, M., Solomon, S., Greenberg, J., Cohen, F., Pyszczynski, T., Arndt, J., Miller, C., Ogilvie, D. and Cook, A. (2004). Deliver Us from Evil: The Effects of Mortality Salience and Reminders of 9/11 on Support for President George W. Bush. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 30(9), pp.1136-1150.
- Lieber, K. A. and Lieber R. J. (2002). The Bush National Security Strategy. *U.S. Foreign Policy Agenda*, 7(4), pp.1-4.
- Little, D. (2008). *American Orientalism: The United States and The Middle East Since 1945*. Chapel Hill, N.C.: University of North Carolina Press.
- Murphy, J. M. (2003). "Our Mission and Our Moment": George W. Bush and September 11th. *Rhetoric & Public Affairs*, 6(4), pp.607-632
- Nacos, B. L. (2003). The Terrorist Calculus Behind 9-11: A Model for Future Terrorism?. *Studies in Conflict and Terrorism*, 26(1), pp.1-16.

- Norton-Taylor, R. (2008). *Response to 9/11 Was 'Huge Overreaction' - Ex-MI5 Chief*. [online] The Guardian. Available at: <https://www.theguardian.com/politics/2008/oct/18/stella-rimington-9-11-mi5> [Accessed 20 Sept. 2017].
- O'Hanlon, M. E. (2002). Rumsfeld's Defence Vision. *Survival: Global Politics and Strategy*, 44(2), pp.103-117.
- Orszag, P. (2007). *CBO Testimony. Estimated Costs of U.S. Operations in Iraq and Afghanistan and of Other Activities Related to the War on Terrorism. Statement before the Committee on the Budget, U.S. House of Representatives*. [online] Congressional Budget Office, Washington, D.C. Available at: https://www.cbo.gov/sites/default/files/cbofiles/ftpdocs/86xx/doc8690/10-24-costofwar_testimony.pdf [Accessed 20 Sept. 2017].
- Powell, C. L. (2004). A Strategy of Partnerships. *Foreign Affairs*, 83(1), pp.22-34. [online] Foreign Affairs. Available at: http://files.foreignaffairs.com/legacy/attachments/FA_PC6_CP.pdf [Accessed 20 Sept. 2017].
- Prante, G. (2007). *Have Federal Income Taxes Gotten More Progressive Since 2000?*. [online] Tax Foundation. Available at: <https://taxfoundation.org/have-federal-income-taxes-gotten-more-progressive-2000> [Accessed 20 Sept. 2017].
- Record, J. (2003). The Bush Doctrine and War with Iraq. *U.S. Army War College Strategic Studies Institute*, 33(1), pp.4-21.
- Rielly, J. (2008). The Bush Administration's Foreign Policy Legacy. *Politique américaine*, 12(3), pp.73-86.
- Roberts, A. (2003). The Law and the Use of Force After Iraq. *Survival*, 45(2), pp.31-56.
- Ruffing, K. A. and Friedman, J. A. (2013). *Economic Downturn and Legacy of Bush Policies Continue to Drive Large Deficits*. [online] Center on Budget and Policy Priorities, Washington, D.C. Available at: <https://www.cbpp.org/research/economic-downturn-and-legacy-of-bush-policies-continue-to-drive-large-deficits> [Accessed 20 Sept. 2017].

- Schmidt, B. C. and Williams, M. C. (2008). The Bush Doctrine and the Iraq War: Neoconservatives Versus Realists. *Security Studies*, 17(2), pp.191-220.
- Smith, T. (2012). *A Pact With The Devil: Washington's Bid for World Supremacy and The Betrayal of The American Promise*. Routledge.
- Sunshine, R. A. (2009). *CBO Testimony. The Budget and Economic Outlook: Fiscal Years 2009 to 2019. Statement before the Committee on the Budget, United States Senate*. [online] Congressional Budget Office, Washington, D.C. Available at: https://www.cbo.gov/sites/default/files/111th-congress-2009-2010/reports/01-08-outlook_testimony.pdf [Accessed 20 Sept. 2017].
- Teslik, L. H. (2008). *Backgrounder: Iraq, Afghanistan, and the U.S. Economy*. [online] The New York Times Archive. Available at: https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/cfr/world/slot3_20080204.html [Accessed 20 Sept. 2017].
- White House, (2002). *The National Security Strategy of the United States of America*. Executive Office of the President, Washington, D.C. [online] National Security Strategy Archive. Available at: <http://nssarchive.us/NSSR/2002.pdf> [Accessed 01 June 2017].
- White House, (2003). *The National Strategy for The Physical Protection of Critical Infrastructures and Key Assets*. Executive Office of the President, Washington, D.C. [online] Department of Homeland Security. Available at: https://www.dhs.gov/xlibrary/assets/Physical_Strategy.pdf [Accessed 01 June 2017].
- White House, (2006). *The National Security Strategy of the United States of America*. Executive Office of the President, Washington, D.C. [online] National Security Strategy Archive. Available at: <http://nssarchive.us/NSSR/2006.pdf> [Accessed 01 June 2017].
- Williams, D. (2008). *The World Bank and Social Transformation in International Politics: Liberalism, Governance and Sovereignty*. New York, N.Y.: Routledge.

- Williams, M. C. (2005). What is the National Interest? The Neoconservative Challenge in IR Theory. *European Journal of International Relations*, 11(3), pp.307-337.
- Windsor, J. L. (2003). Promoting Democratization Can Combat Terrorism. *The Washington Quarterly*, 26(3), pp.43-58.
- Wroe, A. and Herbert, J. (2009). *Assessing The George W. Bush Presidency: A Tale of Two Terms*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Zelizer, J. E. (2010). *The Presidency of George W. Bush: A First Historical Assessment*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

